

AUTORSKÉ PRÁVA NA HRY SÚ VYHRADENÉ. ŽIADEN TEXT NESMIE BYŤ POUŽITÝ NA ĎALŠIE ŠÍRENIE BEZ PREDCHÁDZAJÚCEHO PÍSOMNÉHO SÚHLASU AUTORA.

All right reserved.

Vynechali sme niektoré strany a v prípade, že chcete s textom pracovať a ďalej ho šíriť, ozvite sa nám, prosím mailom: tichoaspol@gmail.com. Ďakujeme za pochopenie.

Ľubomír Feldek : PERINBABA

O s o b y

Perinbaba (*zrelá, ešte vždy pekná žena*)

Zubatá

Jakub (*fyzicky vyspelý chlapec, neskôr muž – herecká príležitosť pre herca schopného zahrať pubertálny aj mužný vek*)

Malá Anička (*dievčatko, ktoré uvidíme len v úvode a závere hry a vo sne na začiatku druhej časti*)

Anička

Aničkina matka

Richtár

Macocha

Dora

Hajdúch

Starý komediant

Komedianti

Ľud (*ak ho budú svojimi reakciami a spevom ochotní zastupovať diváci*)

Hrá sa na dvoch úrovniach: *hore* a *dole*.

Hore je svet Perinbaby, kde čas stojí, zato sa však odtiaľto riadia všetky premeny času a počasia dole na svete. Celý zvýšený priestor môže vytvoriť obrovská perina. Ďalej je tu organ, na ktorom Perinbaba hrá, a hviezdársky ďalekohľad, ktorým pozoruje svet.

Dole je náš svet. Nasvieti sa vždy vo chvíli, keď naň namieri ďalekohľad niektorá z postáv hore. Pre svet postačí náznaková scéna. Kolíska nám povie, že sa dej odohráva vo vnútri domu. To, že je Jakub vo väzení, naznačí zamrežované okienko.

Na plagátoch a v bulletinoch prosím uvádzať, že ide o novú verziu rozprávky, ktorej iná verzia poslúžila ako scenár filmu *Perinbaba*.

I. ČASŤ

PROLÓG

JAKUB a ANIČKA (*slávnostne kráčajú vedľa seba v svadobných šatách*).

KOMEDIANTI (*tvoria za nimi usporiadaný svadobný sprievod a hrajú svadobný pochod*).

MALÁ ANIČKA (*rozhadzuje do hľadiska biele kvety. Zároveň sneží*).

PERINBABA (*hrá hore na organe*).

ZUBATÁ (*hrá na kose na konci sprievodu*).

VŠETCI (*spievajú*).

Náhodou sa život začína,
náhoda ten ľudský život mení
a tam, kde má svadbu dievčina,
náhodou aj mládenec sa žení.
A tá náhoda sa volá láska!

ANIČKA. Ach, Jakub! Tá naša svadba bola taká nádherná. Už aby sme boli doma.

JAKUB. Nič nám neujde, Anička. Prečo by sme si najskôr nezahrali všetko, čo sme zažili? (*Objíme ju.*)

ANIČKA. Neblázni, Jakub! Sú tu predsa ľudia!

JAKUB. Sme komedianti, Anička. A divadlo sa hrá pred ľuďmi. Alebo azda ešte nie je tá správna hodina?

KOMEDIANTI. Už je!

(*Usporiadaný svadobný sprievod sa zrazu zmení na komediantský virvar. Niektorí hrajú ďalej na hudobných nástrojoch, iní tancujú, žonglujú a robia akrobatické kúsky.*)

JAKUB a ANIČKA (*pripoja sa, potom ako Jakub odhodí Aničkin svadobný závoj*).

VŠETCI (*spievajú*).

Hodina už padla.
Vstúpte do divadla!
Naša pani uvádzačka
vždy to dosiaľ zvládla.

V divadle sa díva,
bdie sa tu aj sníva,
ten kto prišiel nevyspatý,
nech spokojne zíva.

Krása sa tu vidí –
aj to, čo sa bridí!
Tu sa za vás miluje
aj za vás nenávidí.

Cit mužský aj ženský –
naš list živnostenský.

STARÝ KOMEDIANT. Moja rieka italiáno!

OSTATNÍ. A my po slovensky.

Všetko, čo sa stalo,
urobilo haló,
zahráme si stokrát znova,
aj tak je to málo.

Hodina už padla.
Vstúpte do divadla!
Dívajte sa na javisko
ako do zrkadla!

1

KOMEDIANTI A LAVÍNA

PERINBABA (*pozrie sa cez ďalekohľad, v tej chvíli sa proscénium nasvieti a vidíme Komediantov*).

KOMEDIANTI (*cikcakovito idú jeden za druhým, zoradení ako výprava na úzkom chodníku. Potkávajú sa, unavene hrajú a spievajú. Len tu a tam sa niektorý z nich pokúsi o nepodarené salto*).

Ach, Perinbaba,
bohyňa naša,
cez strmé hory
ideme chorí,
o smäde, hlade –
len sneh je všade.
Ten sneh je naša
jediná kaša.
Ach, Perinbaba!
Ochraňuj nás!

STARÝ KOMEDIANT. Signora Perinbaba! Per favore! Vypočúvaj naše úpenlivé proso!

KOMEDIANTI. Beda nám, beda,
sneh sa jest' nedá.
K noci sa chýli.
Lavína straší.
Priatelia milí,
sme v peknej kaši.
Víchor nás stíha.
Zubatá čiha.
Ach, Perinbaba!
Ochraňuj nás!

STARÝ KOMEDIANT. Signora Perinbaba! My chceme len maličkovú protekciu!

PERINBABA. Protekciu? Ešteže čo! Ako by k tomu prišli ostatní? Urobila by som vám maličkovú protekciu, túlaví komedianti – lenže teraz napríklad musím spustiť lavínu. (*Začne hrať na organe.*) A ty, Zubatá, nespí tam!

ZUBATÁ. A je to tu! Ale ja som v tom celkom nevinne. Robím si len svoju prácu – úlohy dostávam od nej, zhora. (*Začne sa oháňať kosou a spieva.*)

Hej, tá moja kosa dobre kosí,
keď mi Perinbaba vodu nosí.

KOMEDIANTI (*jeden cez druhého*). Lavína! Perinbaba – čo je toto? Takto nás ochraňuješ? Toto je tvoja láska? Pomoc! Kde je moja basa? Jakubko ju má. A kde je Jakubko?

STARÝ KOMEDIANT. Signora Perinbaba! Zmaľuj sa! Nebuď na nás taká zlatá! (*Príležitosť pre stroboskop. Celá scéna sa ocitá vo veľkej snehovej krútnave, uprostred sa kosou oháňa Zubatá.*)

2

JAKUB MÁ DOBRÝ KORIENOK

PERINBABA (*keď sa snehová búrka utíši a všetko je zasa pokojné, znovu zamieri svoj d'alekohľad a presne tam, kam sa pozrie, sa javisko nasvieti. Vidíme, že Komedianti zmizli. Len kde-tu trčí nejaký nástroj, ruka alebo noha. Bokom sedí a oddychuje Zubatá. Uprostred leží nehybný Jakub.*)

JAKUB (*preberá sa z mdlôb*). To bola sánkovačka! Lavína ma viezla na obrovskej snehovej guli. (*Obzerá sa.*) Ale kde sú ostatní? Mamka!

PERINBABA (*robí ozvenu*). ...mkááá!

JAKUB. Tatko!

ZUBATÁ (*robí ozvenu*). ...tkóóó!

JAKUB (*objavuje dielo skazy*). Neprežili lavínu. Čo teraz budem robiť? (*Rozplače sa.*)

PERINBABA. To je zaujímavé. Nikto lavínu neprežil – a tento mládenček ju prežil? Vari je nesmrteľný? Kdežeby. Len moja Zubatá už starne.

ZUBATÁ (*dvíha sa*). Nestarnem, šéfka. Oháňam sa kosou s rovnakou vervou ako predtým.

PERINBABA. A niekedy kosíš len vietor. Čo je to za mládenčeka?

ZUBATÁ. Jakubko. Má iba trinásť.

PERINBABA. Na ten vek je pekne urastený!

ZUBATÁ. Stáva sa, že niekedy chlapec tak rýchlo vyrastie – ale rozum má určite ešte detský. Veď uvidíte, ako s ním teraz vybabrem. (*Približuje sa k Jakubovi.*) Chcel si ufujazdiť, Jakubko? Pred Zubatou? Veľmi sa ti ospravedlňujem, ale... (*Zaženie sa kosou.*)

JAKUB (*prestane na chvíľočku plakať a dá Zubatej zaucho, potom plače d'alej*).

ZUBATÁ (*gúľa sa po zemi*). Au! Pomoc! To je útok na úradnú osobu. Neprimeraná obrana. Poskytnite mi predsa prvú pomoc, šéfka!

PERINBABA (*smeje sa*). Chachacha! Nepamätám sa, že by sa moja Zubatá niekedy takto zľakla. A trinásťročného chlapca!

ZUBATÁ. Hej, ale vy sama ste povedali, že je pekne urastený. (*Opakuje svoj pokus.*)

JAKUB (*dá jej druhé zaucho, rovnaká hra ako predtým*).

ZUBATÁ. Šéfka, ten chlapec sa vám páči, však? Vy ste mu pomohli.

PERINBABA. No tak! Čo si to o mne myslíš? Mýliš sa.

ZUBATÁ (*tretí pokus*).

JAKUB (*tretie zaucho – zrazí Zubatú, rovnaká hra ako predtým*).

ZUBATÁ (*takmer sa aj ona rozplače*). Tak prečo nepomôžete mne? Obávam sa, že sa stane čosi hrozné. Ani sa nenazdáte – a budem odpočívať.

PERINBABA. Väčšinou odpočívaš – a nič až také hrozné sa nestane.

ZUBATÁ. Teraz to však bude iný odpočinok. Teraz budem odpočívať v pokoji. V hrobe.

PERINBABA. Zubatá – a v hrobe?

ZUBATÁ. A prečo nie – keď ma tam pošle? A na svete nastane strašné preľudnenie.

PERINBABA. Vylúčené. To by protirečilo mojim zákonom. Ešte raz sa pekne zažeň a skos ho!

ZUBATÁ. Šéfka, nejde to. Viem, že je smrteľný – ale nejako naňho zatiaľ nestačím.
Stáva sa, že mi niekto vzdoruje aj sto rokov, keď má dobrý koreň. A či nevidíte, aký má ten chlapec dobrý korienok?

PERINBABA (*díva sa na Jakuba ďalekohľadom*). Hm!

ZUBATÁ. Vyvaľujete oči, však? Teraz mi už, dúfam, neodmietnete pomoc.

PERINBABA. Nuž, keď vidím, ako ti pred ním hrkocú kosti – dobre. Najskôr ho uspím a potom... (*Zamyslí sa a zrazu sa nadchne.*) Potom ho vynesieš sem hore, do môjho kráľovstva. Na zemi je smrteľný ako každý iný – ale tu u mňa bude naozaj nesmrteľný.

(*Začne hrať na organe, ozve sa melódia uspávanky, ktorú ešte niekoľko ráz budeme počuť, Jakub usína. Zubatá ho vynesie do vyvýšeného priestoru.*)

3

JAKUB JE U PERINBABY

PERINBABA. Jakub! No tak, Jakub! (*Pohládza Jakuba.*) Nebuď taký smutný! Čosi ťa naučím.

(*Hrá na organe a spieva.*)

Pozri sa! Takto sypem na svet sneh.

Z periny na svet takto sypem sneh.

JAKUB (*neochotne prehovorí*). Pustíš ma na svet tak ako ten sneh?

PERINBABA (*spieva*). Na svete by ťa skoro prešiel smiech.

(*Ukazuje mu, ako sa hrá na organe.*)

Toto sú blesky.

A toto hromy.

A takto prší

na domy, stromy.

A takto tenko

vietor sa víta.

Zapadá slnko.

A ráno – svitá.

A takto zasa sypem na svet sneh.

Z periny takto sypem na svet sneh.

(*Strhne Jakuba do tanca, tancuje s ním na perine.*)

Z periny takto sypem na svet sneh.

Z periny takto sypem na svet sneh.

JAKUB (*vytrhne sa jej a hovorí*). Pustíš ma na svet tak ako ten sneh?

PERINBABA (*sklamane si vzdychne a naposledy zaspieva*).

Na svete by ťa skoro prešiel smiech.

(*Hovorí, v hlase s novou nádejou, že si získa nevšimavého Jakuba*). Celkom postačí, Jakubko, keď sa pozrieš na svet cez môj ďalekohľad.

4

JAKUB PRVÝ RAZ VIDÍ ANIČKU

PERINBABA (*vedie Jakuba k ďalekohľadu, nasvieti sa priestor dole. Vidíme kolísku.*

V kolíske Malá Anička – zastupuje ju bábika. Pri kolíske Aničkin otec Richtár a Aničkina Matka. Otec kolíše, Matka spieva.)

ANIČKINA MATKA (*spieva*).

Páslo dievča pávy

v tom zelenom háji...

PERINBABA. Nuž, Jakub, čo vravíš na to, čo nám ukázal ďalekohľad? Pekné?

JAKUB. Čudné.

PERINBABA. Akože čudné? Prečo čudné? To, čo vidíš, je normálna ľudská rodina.

JAKUB. Normálna – to je podľa teba aká?

PERINBABA. Na svete sú rôzne normálne ľudské rodiny – toto je napríklad normálna trojčlenná. Otec, matka a dieťa.

ANIČKINA MATKA (*spieva*).

... prišli k nemu

dva švární mládenci:

„Podže, dievča, s nami!“

JAKUB. Povedz mi, Perinbaba, a to dieťa v kolíske je chlapec alebo dievča?

PERINBABA. Dievča. Volá sa Anička.

JAKUB. Panička? Smiešne meno.

PERINBABA. Anička, vravím.

JAKUB. Anička? Ešte smiešnejšie. Anička – pocikanička. Perinbaba – a koľko má tá Anička rokov?

PERINBABA. Veď je to ledva pár dní, čo sa narodila. Netreba jej ešte rátať roky.

JAKUB. Hm. Ja si už roky rátať musím. (*Preráta si roky na prstoch.*) Mám ich trinásť. A, Perinbaba, keď už sme pri tom – prečo som nezostal žiť v normálnej ľudskej rodine aj ja? Kto kázal Zubatej urobiť práve s našou rodinou taký masaker?

PERINBABA. Čo bolo, bolo, Jakubko. Lavína. Prírodné zákony.

JAKUB. Ty ich riadiš!

PERINBABA. Ale musím ich aj poslúchať. Ani americký prezident sa nemôže vyvyšovať nad zákony – prečo by som mala mať privilégium ja?

JAKUB. Bola to krutosť.

PERINBABA. Bolo to nešťastie.

JAKUB. Kruté nešťastie.

ANIČKINA MATKA (*spieva*).

„Ja s vami nepôjdem,

lebo pávy pasiem.“

PERINBABA. Je mi to ľúto, Jakub, ale taký je život. Tvoja rodina som teraz ja.

A moja rodina si ty. Tvoja aj moja normálna rodina – to sme teraz my dvaja.

JAKUB. Prečo sa ti zdá normálna?

PERINBABA. A prečo sa tebe zdá nenormálna? Normálna božská dvojčlenná. Uvidíš, že sa ti tá naša rodina bude páčiť čoraz viac.

ANIČKINA MATKA (*spieva*).

„Až tie pávy

zdvihnú hlavy z trávy –

azda potom pôjdem.“

PERINBABA. Len si nesmieš nahovárať, že ľudské rodiny sú normálnejšie a krajšie. A to by aj stačilo.

(*Odvádza Jakuba od ďalekohľadu, reflektor zhasne, scéna v dome zmizne.*)

5

JAKUB VIDÍ ANIČKU DRUHÝ RAZ

JAKUB. Počkaj, Perinbaba! Nestačilo. Ešte chvíľočku sa chcem na tú ľudskú rodinu dívať.

PERINBABA. Ešte? Aby si nepovedal, že ťa hádam obmedzujem – dívaj sa. (*Zasa ho pustí k ďalekohľadu, priestor dole sa nasvieti, vidíme Malú Aničku s prútom.*)

MALÁ ANIČKA (*spieva*).

Páslo dievča pávy
v tom zelenom háji.

JAKUB. Perinbaba – a kde je ľudská rodina, na ktorú sme sa dívali pred chvíľkou?

PERINBABA. O akej chvíľke hovoríš? Chvíľka to bola len tu u nás, ale na svete zatiaľ bežal čas.

JAKUB. Koľko času tam ubehlo? Deň? Týždeň? Mesiac?

PERINBABA. Pridaj čosi, Jakub! Na svete ubehlo pekných pár rôčikov.

JAKUB. A kde je teraz Anička, ktorú sme videli v kolíske?

PERINBABA. Práve na ňu pozeráš. Pasie pávy a má dvanásť.

JAKUB. Keď má Anička dvanásť... (*Ráta na prstoch.*) Ja už mám dvadsaťpäť, však?

PERINBABA. Nie, ty máš ešte vždy trinásť.

JAKUB. To je čudné.

PERINBABA. Zás čudné! Prečo by všetko malo byť čudné? Je to normálne. Vravím ti, na svete čas beží – ale tu u mňa stojí.

JAKUB. A vari vždy budem mať u teba trinásť rokov?

PERINBABA. Vždy, Jakubko. Vždy budeš u mňa rovnako starý, chcem povedať rovnako mladý, ako si bol, keď si sem prišiel. Nie je to fajn?

MALÁ ANIČKA (*spieva*).

Prišli k nemu
dva švární mládenci:
„Podže, dievča, s nami!“

JAKUB. Tam na lúke by sa mi páčilo viac.

PERINBABA. Aj keď tam Anička spieva tak smutne?

JAKUB. Aj keď spieva tak smutne. A prečo vlastne spieva tak smutne?

PERINBABA. No predsa preto, že si pri pesničke spomína na mamičku.

JAKUB. Akože spomína? Kde je Aničkina mamička?

6

DUŠA ANIČKINEJ MATKY

PERINBABA. Tam! (*Zahrá na organe vysoký tón.*)

HLAS ANIČKINEJ MATKY (*spieva*).

... lalalala lalalalalala
lala lala lala...

JAKUB. Nevidím ju.

PERINBABA. Ani nemôžeš. Len ju počuješ.

HLAS ANIČKINEJ MATKY (*spieva*).

... lala lala.

PERINBABA. Už je to len jej duša vo vetre. Rovných päť rokov už leží jej telo v hrobe.

7

JAKUB ROZVESELUJE ANIČKU

MALÁ ANIČKA (*spieva a plače*).

„Ja s vami nepôjdem,
lebo pávy pasiem.
Až tie pávy
zdvihnú hlavy z trávy –
azda potom pôjdem.“

JAKUB. To má zasa na svedomí tá potvora Zubatá. Pozri, Perinbaba, ved' Anička pri speve aj plače! Môžem ju rozveseliť?

PERINBABA. A ako by si to chcel urobiť?

JAKUB. Pustím jej trošku tvojej veternej hudby. (*Začne hrať na organe.*)

MALÁ ANIČKA. Bf, aký studený vietor! V lete – a taký severák.

JAKUB. Anička, nijaký severák! To fúkam ja. (*Znovu hrá na organe.*)

PERINBABA. Nepočuje ťa.

JAKUB. Ale cíti. (*Hrá ďalej. Vietor zdvihne Malej Aničke sukničku.*)

MALÁ ANIČKA. Neblázni, vietor! Ty nehanebník! Si ako malé dieťa.

PERINBABA (*odtiahne Jakuba od ďalekohľadu, výjav dole zmizne*). Stačilo.

8

JAKUB USPÍ PERINBABU

PERINBABA. Stačilo. Anička má pravdu. (*Žiarlivo.*) Dvíhať dievčatkám hudbou sukničky – kto to kedy videl? Také veci môžeš robiť neskôr, keď budeš starší.

JAKUB. Ako to myslíš? Vravela si, že u teba nebudem starší nikdy.

8. STRANA VYŇATÁ

Utekáš, nevďačník? Dúfala som, že ma na staré kolená doopatruješ.

JAKUB (*letí*). Akéže staré kolená? Ved' vravíš, že u teba sa nestarne.

PERINBABA (*hrá*). Tak vidíš! Aj moje kolená sú ešte mladé – a predsa utekáš. Si rovnaký ako všetci chlapi. No ani tak si nemysli, že utečieš ľahko! Pustím ti teraz taký vietor, že ma budeš ešte prosiť, aby si sa mohol vrátiť. (*Prudko zahrá na organe, až to Jakubom zalomcuje.*) No? Chce sa ti ešte lietat'?

JAKUB (*letí*). A prečo nie? Je to paráda – akurát, že mi trošku ťahá na nohy.

12

LETIACI JAKUB KOPNE ZUBATÚ

ZUBATÁ (*vykukne spoza kulís*). Šéfka! Prosila som vás, aby ste toho chlapca už nikdy nepúšťali na zem, ak chcete, aby som pre vás o pokoji kosila. A neustriehli ste ho. Už sem letí zas.

PERINBABA (*hrá*). Ufrngol mi. Čo narobím?

ZUBATÁ. Ufrngol, ufrngol! A čo teraz narobím ja?

PERINBABA (*hrá na organe*). Ved' sa ho zas až tak neboj! U mňa bol nesmrteľný – ale na svete nesmrteľný nebude.

ZUBATÁ. A koľkokrát ma ešte vyzauškuj, kým ho dostanem?

PERINBABA. Záleží len na tebe. Musíš vystriehnúť vhodnú príležitosť. (*Preruší hru. K Jakubovi.*) Už si na zemi, Jakub?

JAKUB (*padá*). Nie, preperinbabu! Keď nebudeš hrať, tresnem o zem ako vrece.

PERINBABA. Ach, len to nie!

ZUBATÁ (*máva kosou*). Ichuchú! Vhodná príležitosť je azda práve teraz. (*K Jakubovi.*) Čo keby som ťa skosila, práve keď tresneš o zem, Jakubko?

PERINBABA (*začne rýchlo znovu hrať*). Vydrž, Jakub, netrieskaj, už hrám!

JAKUB (*ešte stačí kopnúť Zubatú a v poslednej chvíli pred tresnutím o zem sa zase vnesie*). Skús to!

ZUBATÁ (*gúľa sa po zemi*). Netresol – a ešte ma aj kopol. No vy teraz už nemôžete povedať, šéfka, že ste mu nepomohli. To nebolo fér! Na zemi by ste mu pomáhať nemali.

PERINBABA. Veď je ešte stále vo vzduchu. Upokoj sa – na zemi mu pomáhať nebudem.

ZUBATÁ. A myslíte, že vám verím? Radšej sa pôjdem za čosi preobliecť. Keď ma hneď nespozná, skôr ho dostanem! Au, ešte teraz ma to bolí. (*Odkrivká za kulisy.*)

13

LETIACI JAKUB SA NAPOSLEDY LÚČI S PERINBABOU

JAKUB (*letí*). A aj keby si mi už nikdy nepomohla – ďakujem ti, Perinbaba, za všetko.

Veď ja sa ešte niekedy u teba zastavím.

PERINBABA (*hrá*). A kedy to bude, ty neverník?

JAKUB (*letí*). Keď na svete trošku zostarnem, aby si nebola pre mňa taká stará.

PERINBABA (*hrá*). Dobre viem, kvôli komu chceš zostarnúť. Ale vráť sa, chlapče! Vráť sa, kedykoľvek ťa to tam prestane baviť! Ty pre mňa budeš vždy tak akurát, aj keby si ešte omladol. (*Prestane hrať na organe.*) Už si na zemi?

JAKUB (*padá*). Nie, preperinbabu! Aspoň raz ešte zaduj!

PERINBABA (*hrá na organe*). Tu máš to svoje zadutie, vetroplach.

14

ZUBATÁ SA ROBÍ, ŽE JE KOMEDIANTKA

KOMEDIANTI (*prichádzajú, spievajú a hrajú svoju úvodnú pieseň*).

Ach, Perinbaba,
bohyňa naša,
cez strmé hory
ideme chorí.

STARÝ KOMEDIANT (*do obecnstva*). Ciao, Franco! Buongiorno, Carla! Vraciame sa na zadok do vášho miestočka.

ZUBATÁ (*preoblečená za komedianta vynorí sa spoza kulís a hovorí do obecnstva*). A aj ja Zubatá, sa vraciam – a v perfektnom preoblečení. Dobré, však? (*Vykročí Komediantom v ústrety*). Vitajte, komedianti, a vezmite ma medzi seba!

STARÝ KOMEDIANT. Kto si ty a čo ty vieš, bambína?

ZUBATÁ. Som rovnaký komediant ako vy a ovládam hru na tomto hudobnom nástroji.

(*Ukazuje kosu.*)

STARÝ KOMEDIANT. Vraj chudobný nástroj!

KOMEDIANTI. Veď je to kosa!

ZUBATÁ. Ešte ste nepočuli, že aj kosa je hudobný nástroj? (*Zahrá na kose a zaspieva.*)

Hej, tá moja kosa dobre kosí,
keď mi Perinbaba vodu nosí.

STARÝ KOMEDIANT. Bravo! Ty si kosa nostra. My ťa žobreme medzi seba.

KOMEDIANTI. Bravo! (*Objímajú Zubatú a berú ju medzi seba.*)

15

STRETNUTIE JAKUBA S KOMEDIANTMI

PERINBABA (*hrá na organe*).

JAKUB (*križi nad Komediantmi*). Pozor, bračekovci, rútim sa z neba ako lavína.

KOMEDIANTI (*sú prekvapení, jedni padajú na kolená, iní sa ukrývajú. Všetci pritom spievajú*).

Lavína straší.
Priatelia milí,
sme v peknej kaši.
Víchor nás stíha.
Zubatá čiha.

STARÝ KOMEDIANT. Mirácolo! Lavína z neba! Normálny div divošský.

ZUBATÁ. Nestrácajte nervy, kolegovia! Je to len človek, ktorý vie lietať.

STARÝ KOMEDIANT. Záletný človek. Casanova.

PERINBABA (*zahrá posledný akord*).

JAKUB (*stojí zas na javisku*). Áno, zalietal som si – ale už stojím na zemi. (*Ku Komediantom.*) Čo na to vravíte, bračekovci? Nie je na svete pekne?

KOMEDIANTI (*pomaly vyliezajú z úkrytu a hovoria jeden cez druhého*). Ale áno.

Veľmi pekne. V lete je sucho, hrozí neúroda a hladomor. A v zime zasa v horách číhajú lavíny. Noviny sú samá vražda, samé zbojstvo.

Ale inak je na svete naozaj nádherne.

JAKUB. A vy ste kto?

KOMEDIANTI. My sme komedianti.

STARÝ KOMEDIANT. My sme kočíkujúce teatro. Z miestočka do miestočka.

JAKUB. No to je náhodička! A povedali by ste, že pred vami stojí ďalší komediant?

KOMEDIANTI. Ale nie! Ďalší komediant?

JAKUB. Áno. Som váš kolega. Komediant Jakub.

KOMEDIANTI (*jeden cez druhého*). Komediant Jakub? Nie, to by sme na teba nepovedali, Jakub. Veď nerobíš nijaké kúsky. Ani hudobný nástroj nemáš.

JAKUB. Viem hrať na organe!

KOMEDIANTI (*jeden cez druhého*). Chachacha, že na orgáne!

STARÝ KOMEDIANT. Órgano! Poukáž nám tvoje órgano!

KOMEDIANTI. Veď si ešte len malý chlapec! Chlapec a organista? To ti máme veriť?

A nemal by si už radšej utekať domov, sopliak? Mamička ti urobí krupicovú kašičku a dá ťa na nočníček.

STARÝ KOMEDIANT. Kde máš to tvoje órgano, ty malý frčkan?

JAKUB (*smerom hore*). Počuješ, Perinbaba? Hovoria mi malý frčkan. To má na svedomí tá tvoja Zubatá. Keď na ňu natraším – vybavím si to s ňou. (*Obzerá sa.*)

ZUBATÁ (*pre seba*). Dlho sa nafukovať nebudeš. Tentoraz si to vybavím ja s tebou.

16

JAKUB SPOZNÁVA ZUBATÚ

ZUBATÁ (*k Jakobovi*). Darmo sa obzeráš po Zubatej, šuhajko. Zubatú sme nevideli tak dávno, že už ani nevieme, ako vyzerá. Asi má práve prácu niekde na druhej zemskej pologuli.

JAKUB. A ty si kto?

ZUBATÁ. Ja? Ja nič – ja komediant. (*Sladko.*) Počúvaj, Jakubko – a prečo by si si mal vlastne so Zubatou čosi vybavovať? Malí chlapi, tí si medzi sebou ustavične čosi vybavujú – ale ako sa tak na teba pozerám – mýlili sme sa. Ty vlastne vôbec nie si malý chlapec. (*Ku Komediantom.*) Priatelia! Kolegovia komedianti! Ako môžete tvrdiť, že toto je malý chlapec?

KOMEDIANTI. A nie je?

ZUBATÁ. Pravdaže nie je! Kto vie takto padať z neba na rovné nohy, to je chlap – a určite vie aj tancovať. Vezmime ho medzi seba!

KOMEDIANTI. Berieme ho. Je náš.

STARÝ KOMEDIANT. Órgano! Aj ty si kosa nostra.

JAKUB. Čo je to – kosa nostra?

ZUBATÁ. Kosa nostra? To je náš obľúbený tanec. (*Pre seba.*) A teraz ťa dostanem, Jakubko! (*Ku Komediantom.*) Spustite, priatelia, rozkrúťte to! (*Do obecnstva.*) A ty, ľud, tliekaj! Zatancujeme si s Jakubkom tú kosu nostru.

KOMEDIANTI (*niektorí spustia na hudobné nástroje, iní metajú saltá*).

ĽUD (*tlieska do tanca*).

JAKUB (*tancuje so Zubatou*).

ZUBATÁ (*pre seba*). Skúsím ho dostať teraz. (*Kosí.*)

JAKUB (*preskočí kosu*).

ZUBATÁ (*pre seba*). Nevyšlo to. Ešte raz. (*Kosí.*)

JAKUB (*preskočí kosu*).

ZUBATÁ (*pre seba*). A ešte raz. Ešte raz. Ešte raz. (*Opakovane kosí.*)

JAKUB (*preskakuje kosu, je to normálny tanec*).

ZUBATÁ (*pozabudne sa*). Len vyskakuj, Jakub, vyskakuj – raz dovyskakuješ, raz doskáčeš. Mne Zubatej neujdeš.

JAKUB (*pristúpi jej kosu*). Čože?

KOMEDIANTI (*od prekvapenia zmeravejú*).

ZUBATÁ (*pre seba*). Preriekla som sa. Spoznal ma.

JAKUB. Zubatá! (*Strhne jej masku.*) To si zasa ty? (*Dá jej zaucho.*) Padaj!

ZUBATÁ (*gúľa sa po zemi*). Padám, Jakub, padám. Zashaň ma! Och, šéfka, videli ste to? Zase sa mi nepodarilo dostať ho. Zás dobreže ma nezabil.

PERINBABA. Chachacha! Ale teraz nemôžeš povedať, že som mu pomáhala.

JAKUB. Ešte si tu?

ZUBATÁ (*gúľa sa za kulisy*). Nie, už som preč. (*Ešte raz vykukne.*) Len počkaj, veď ja sa prelečiem za niekoho iného a dostanem ťa nabudúce.

17

JAKUBOVA PESNIČKA PROTI STRACHU

KOMEDIANTI (*trasú sa od strachu*). Pomáhaj, Perinbaba! Čo to bolo? Čo to bolo?

STARÝ KOMEDIANT. Trapáso! Sme z toho celí prelakovaní.

JAKUB. Ale, ale, komedianti! Čoho ste sa tak zľakli? Hrajte ďalej! Aj ty sa pridaj, Perinbaba!

KOMEDIANTI (*niektorí hrajú, iní žongľujú a tancujú*).

PERINBABA (*hrá na organe*).

JAKUB (*spieva*). Nie každý pes hryzie.
Aj keď zuby cvakli,
nemusí byť noha načatá.
(*Do obecnstva.*) A všetci! Ľud, pridaj sa!

VŠETCI (*spievajú*). Nie každý pes hryzie.
Aj keď zuby cvakli,
nemusí byť noha načatá.

JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?

VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?

JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?

VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?
 JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!
 VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!
 JAKUB (*spieva*). Prečo by sme pred ňou
 na kolená kľakli?
 Vyžeňme ju radšej za vráta!
 VŠETCI (*spievajú*). Prečo by sme pred ňou
 na kolená kľakli?
 Vyžeňme ju radšej za vráta!
 JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?
 VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?
 JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?
 VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?
 JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!
 VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!
 JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!
 VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!
 JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!
 VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!
 JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!
 VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!
 JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?
 VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?
 JAKUB (*povie pokojne, už bez hudby*). Veď to išla okolo len smrť.
 PERINBABA (*mohutne zahrmí na organe*).

18

JAKUB PRIVOLÁVA DÁŽĎ

RICHTÁR (*vychádza z domu a modlí sa*).

Ach, Perinbaba!

Len hrmíš –

ale dáždik nepošleš nám z neba.

HAJDÚCH (*vychádza spolu s Richtárom a modlí sa*).

Ach, Perinbaba!

Čo vlastne potom máme z teba?

RICHTÁR. Prečo je také sucho?

HAJDÚCH. Budeme v zime hladní.

OBAJA (*modlia sa*). Ó, Perinbaba!

Milostivo na nás zhliadni! A pomôž nám!

KOMEDIANTI (*ukláňajú sa, znovu placho spustia, radi by upútali Richtárovu pozornosť*).

RICHTÁR. Čo to má znamenať? Zákon to síce nezakazuje, ale predsa len sa pýtam:

komu je do spevu a do tanca, keď máme teraz také starosti?

HAJDÚCH. Sú to potulní komedianti, ktorí sa nevedia vžiť do našich starostí, pán richtár. Mám ich vyhnať?

RICHTÁR. Neurob nič, čo by porušovalo zákon.

HAJDÚCH. Myslím, že zákon to priamo prikazuje. (*Ráznym gestom umlčí Komediantov*).

V mene zákona, hneď a zaraz prestaňte a berte sa, komedianti, robiť komédie tam, odkiaľ ste prišli! Pán Richtár sa trápi, že z neba nespáchla už bohvieako

dlho ani kvapka – a ešte má počúvať váš huriavk a dívať sa na vaše vystrájanie?

JAKUB. Pán richtár má starosti? Pomôžem mu. Pomôžem vášmu mestečku.

HAJDÚCH. Ty sa ešte ozývaš, zasran? Nemáš uši? Nepočul si výzvu? Nepočul si, že máš zmiznúť?

RICHTÁR. Počkaj, hajdúch! Ten mladý komediant hovorí o pomoci – to zákon dovoľuje. (*K Jakubovi.*) Ako nám chceš pomôcť, mládenec? Máš väčšiu moc ako Perinbaba?

JAKUB. Väčšiu moc nemám. Ale som príbuzný Perinbaby a môžem sa za vás u nej prihovoriť.

HAJDÚCH. Príbuzný Perinbaby!? Príbuzný našej najvyššej bohyně? Robí si z nás žarty. Asi ho predsa len vyženiem.

RICHTÁR. Počkaj – zákon sa neriadi slovami, ale dôkazmi. (*K Jakubovi.*) Môžeš svoje slová dokázať, mládenec?

JAKUB. Nič nie je ľahšie! (*Zalúska prstami.*) Perinbaba, budeš taká láskavá? Chcelo by to tu kvapku dažďa.

PERINBABA. Kvapku? Nijaký problém. (*Zahrá na organe jeden tón.*)

JAKUB (*utrie si maličkom kvapku z líca, pozrie sa na konček malička a potom hore*). Myslel som pár kvapiek.

PERINBABA. Vyjadruj sa presne! (*Začne hrať na organe jednoduchú melódiu. Mrholí.*)

JAKUB (*nastaví ruku, oblizne si jej chrbát a potom sa víťazoslávne obráti na Richtára a Hajdúcha*). Nuž? Dokázal som vám to? Mrholí.

RICHTÁR (*nastaví ruku, potom si oblizne jej chrbát*). A naozaj mrholí. Začínam mu veriť.

KOMEDIANTI (*zhromažďujú sa okolo Richtára, nastavujú ruky, oblizujú si dlane a spievajú*).

Mrholí, mrholí,
v mestečku aj v okolí.

Bolo sucho –
no už kvapky
kladú všade
svoje labky!
Mrholí, mrholí.

HAJDÚCH. Komedianti, upokojte sa! Nijaké výtržnosti! Pán richtár, veď to môže byť aj podvodník. Náhodou frklo z neba pár kvapiek. Ešte vždy však poriadne neprší. Naozaj mu veríte?

RICHTÁR. Hm... Aby som pravdu povedal... Zákon mi nezakazuje veriť mu... Ale ani ma k tomu nenúti.

HAJDÚCH. Jasné. (*K Jakubovi.*) Nepresvedčil si pána richtára. Zmizni, kým sa ovládam!

A vy ostatní za ním.

JAKUB. Počkajte, pán richtár! (*Zalúska znovu prstami.*) Perinbaba – a teraz poriadny dážď.

PERINBABA. Prečo to nepovieš hneď? (*Spustí koncert a rozprší sa.*)

JAKUB. No čo vravíte teraz?

RICHTÁR. Dážď! Áno, naozaj mu teraz verím.

KOMEDIANTI. Dážď!

STARÝ KOMEDIANT. Pióggia! Kvapky prsia. Velikánske prsia.

KOMEDIANTI (*spievajú*).

Už nám voda z neba padá,
Perinbaba nás má rada.

HAJDÚCH (*nastaví prst, oblizne ho*). A naozaj dážď. (*Ku Komediantom.*) Bračekovci komedianti, ostaňte! Kto by vás chcel vyháňať, bude mať robotu so mnou.

RICHTÁR. Milý mladý umelec! Naše mestečko sužovalo veľké sucho, hrozil nám hladomor – a ty si vykonal čosi, čo neprekročilo medze zákona, a predsa nás to zachránilo. Vďaka. Ako sa voláš?

JAKUB. Jakub.

STARÝ KOMEDIANT. Jacopo! Aké pekné vemenó.

RICHTÁR. Vďaka ti, Jakub. Podľa zákona máš nárok na odmenu – žiadaj si čokoľvek a dostaneš to.

JAKUB. Dajte mi za ženu svoju dcéru!

RICHTÁR. Dám ti ju, mládenec. Zákonu to neodporuje. Moja manželka a dcéra práve prichádzajú.

19

JAKUB NECHCE ZA ŽENU DORU

MACOCHA A DORA (*prichádzajú*). Dážď! Dážď!

JAKUB (*nemilo prekvapený*). A toto čo má znamenať?

RICHTÁR. Áno, dážď. A privolal ho tento mladý komediant.

DORA. To je iste nejaký strigôň. Poďme sa, mamka, rýchlo niekam skryť!

MACOCHA. Ach, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Ak sa budeš skrývať pred každým strigôňom, nikdy sa nevydáš.

JAKUB (*pre seba a do obecnstva*). Tá Dora, to je teda špata! Ale čo má spoločné s richtárom?

RICHTÁR. Mladý komediant má nárok na odmenu – a požiadal o ruku mojej dcéry. Nevidím nič, čo by z hľadiska zákona stálo v ceste, aby sa Dora stala jeho ženou.

JAKUB. Ale ja áno, pán richtár. (*Pre seba a do obecnstva.*) Nič nechápem. Veď jeho žena umrela. (*K Richtárovi.*) Ako je možné, že máte ženu? Veď vy ste vdovec.

RICHTÁR. Bol som vdovec – ale oženil som sa druhý raz.

JAKUB. Tak rýchlo?

RICHTÁR. Zákon to dovoľuje. Je to už rok.

PERINBABA (*zahrmí*).

JAKUB (*k Perinbabe*). Ach, áno. Ďakujem za upozornenie. (*Pre seba a do obecnstva.*) Ustavične zabúdam, že na svete čas beží. No ani tak všetko nechápem. (*K Richtárovovi.*) Vaša dcéra sa nevolá predsa Dora, ale Anička.

RICHTÁR. Dcéra z prvého manželstva sa volá Anička. Ale s novou ženou som vyženil ďalšiu dcéru, nevlastnú. Tá sa volá Dora. A pretože Dora je staršia, v súlade so zákonom sa domnievam, že by sa mala vydať prvá.

JAKUB. Pre mňa za mňa nech sa vydá. Ale nie za mňa.

RICHTÁR. Prosím?

JAKUB. Vravím, že za mňa nie.

RICHTÁR. Nie?

MACOCHA. Nie?

DORA. Nie?

KOMEDIANTI. Nie?

STARÝ KOMEDIANT. Non plus ultramaríno.

HAJDÚCH. Nie? Počuli sme dobre, pán richtár? Vyženiem ho?

RICHTÁR. Počkaj! (*K Jakubovi.*) Nepopieram, mládenec, že podľa zákona máš právo povedať nie. Ale rád by som sa spýtal, prečo nie?

JAKUB. Pretože Doru nechcem. A kde máte vlastnú dcéru Aničku, pán richtár? Tú mladšiu.

RICHTÁR. Zákon ma nenúti, aby som to pred tebou tajil. Tam je. Privolal si nám dážď – prvá beží s krčahom po vodu.

STARÝ KOMEDIANT (*tlieska*). Bella bambina. To je krásna devina.

20

PRVÉ STRETNUTIE ANIČKY A JAKUBA

ANIČKA (*beží s krčahom po vodu. Hovorí do obecenstva*). Áno, prvá bežím – a raz, keď bude vhodná chvíľa, ujdem odtiaľto celkom. Odkedy sa môj otec oženil s macochou, všetka práca je iba na mne – moja nevlastná sestra, macochina dcéra Dora, je lenivá a nič mi nepomôže. Otec len úraduje, úraduje – a nevšíma si, koľko krívd musím denne vytrpieť. Macocha-falošnica mu do očí klame, ako ma má rada – a za jeho chrbtom mi nadáva. Ale vhodná chvíľa na útek ešte nenastala. A tak bežím len po vodu. (*K postavám na javisku.*) Dážď! Dážď! (*Spúšťa vedro na dno studne a pospevuje si.*)

Páslo dievča pávy
v tom zelenom háji.

JAKUB (*spieva mužným hlasom*).

Prišli k nemu
dva švární mládenci:
„Podžže, dievča, s nami!“

ANIČKA (*pre seba a do obecenstva*). Čo je toto za mladého pána? I keď spieva mužným hlasom, vyzerá podozrivo mladý. (*K Jakubovi.*) Povedzte mi, odkiaľ

15. STRANA VYŇATÁ

v súlade so zákonom ti dávam za ženu svoju dcéru Aničku.

JAKUB. Tvoj otec rozhodol v súlade so zákonom, Anička.

ANIČKA. Ale mňa sa nikto na nič nepýtal. (*Pre seba a do obecenstva.*) Otec rozhodol v súlade so zákonom, ale čo moje srdce? Som obyčajné dievča a chcela som sa vydať za niekoho, do koho by som bola zaľúbená. A obyčajné dievča sa môže zaľúbiť len do toho, koho poriadne pozná a koho pozná dosť dlho. Vari je toto ten prípad? Mám sa vydať za niekoho takto napochytre a bez lásky – len preto, že tak rozhodol v súlade so zákonom môj otec. A ešte k tomu za klamára, čo vyzerá tak podozrivo mladý. Čo vie o láske? Ak si myslí, že ma ľúbi, klame aj sám seba! (*K Jakubovi.*) Najskôr sa musí niekto spýtať mňa.

JAKUB. Tak sa ťa pýtam. Čo na to povieš, Anička?

ANIČKA. Odpustite, mladý pane, ale musím vám otvorene povedať, že... (*Zrazu je zmätená*) ... neviem, čo mám povedať.

JAKUB. Ľahká pomoc. Poradím ti... Ale vieš čo? Stačí, keď ti poradím až po svadbe. (*K Richtárovi.*) Pán richtár, sú nejaké prekážky, aby svadba bola ešte dnes?

RICHTÁR. Zákonu to neodporuje. Svadba môže byť ešte dnes.

KOMEDIANTI. Svadba bude ešte dnes.

STARÝ KOMEDIANT. Óggi festa! Nech žije ženich! Nech žije jeho vesta!

DORA. Ale veď aj ja som ho chcela, mama. Nemôže si nás zobrat' obidve? (*Plače.*)

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. (*Šepká.*) Nerev! Mám plán.

Bude len a len tvoj. Len rob teraz, čo ti poviem. (*Nahlas.*) Nuž, keď je tak – treba ísť do pivnice po víno. Pod', Dora, pomôžeš mi!

HAJDÚCH. Aké sú vaše ďalšie príkazy, pán richtár?

RICHTÁR. V súlade so zákonom – nech je veselo.

HAJDÚCH. Zariadim. Hrajte, tancujte a vystrájajte, komedianti! Pán richtár je šťastný, že prší a že vydáva dcéru – nuž, nech je všade veselo. Nech žije láska, nech je všetko láskyplné!

STARÝ KOMEDIANT. Sí, sí, nech žije amore a nech je všetko amorálne!

KOMEDIANTI (*niektorí hrajú a spievajú, iní tancujú a robia svoje kúsky*).

Náhodou sa život začína,

náhoda ten ľudský život mení.

A tam, kde má svadbu dievčina,

náhodou aj mládenec sa žení.

A tá náhoda sa volá láska.

MACOCHA, DORA, RICHTÁR A HAJDÚCH (*odídu*).

22

JAKUB SA NECHCE PRIZNAŤ, ŽE MÁ LEN TRINÁŠŤ ROKOV

KOMEDIANTI (*hrajú a robia svoje kúsky v pozadí*).

JAKUB. Smiem ťa pobožkať, Anička?

ANIČKA. Čo keby ste s bozkávaním počkali až po svadbe, mladý pane?

JAKUB. Teraz, keď už mi tvoj otec dal tvoju ruku, tykaj mi a oslovuj ma Jakub!

ANIČKA. Čo keby si počkal s bozkávaním až po svadbe, Jakub?

JAKUB. Neboj sa, po svadbe sa ešte nabozkávame.

ANIČKA (*pre seba a do obecnstva*). Lenže svadba ešte nebola – a ani nemusí byť. Čo keby som využila jeho chuť na bozkávanie a ešte na poslednú chvíľku sa ho pokúsila prekuknúť? (*K Jakubovi.*) Dobre, Jakub. Ale skôr ako ma pobožkáš, za bozk mi čosi prezrad!

JAKUB. Za bozk ti prezradím všetko. Čo chceš vedieť, Anička?

ANIČKA. Chcem vedieť, koľko máš rokov.

JAKUB (*hvizdne si pre seba a do obecnstva*). Pánimoji! Z tohto sa musím nejako šikovne vyklamať. (*K Aničke.*) Aby som ti pravdu povedal, Anička, roky som si nikdy poriadne nerátal, ale myslím, že mám takých dvadsaťpäť, alebo azda...

ANIČKA. Menej?

JAKUB. Azda aj viac.

ANIČKA. A neklameš, Jakub?

JAKUB. Nech umriem, ak klamem.

23

ZUBATÁ AKO HLUCHÝ STARČEK

ZUBATÁ (*vynorí sa spoza kulís preoblečená za hluchého starčeka a skrýva sa za obrovskú trúbu, ktorú si drží pri uchu*). Čo to počujem, ja hluchý starček?

JAKUB. Kde sa tu vzal hluchý starček? Je od vás z mestečka?

ANIČKA. Od nás nie je. To viem určite. Myslela som, že patrí k vám, ku komediantom.

JAKUB. Ku komediantom nepatrí, to viem zas určite ja. Potom je to jasné. (*K Zubatej.*) Ja ti dám hluchého starčeka, keď počuješ. (*Strhne jej trúbu.*) To si zasa ty, Zubatá. (*Nasadí jej trúbu na hlavu a ženie ju späť za kulisy.*) Ideš!

ZUBATÁ (*mizne za kulisami*). Au! Zadusím sa. Pomoc, šéfka! Zasa to nevyšlo.

PERINBABA. Chachacha! A čuduješ sa? To bol doteraz tvoj najhlúpejší nápad.

ZUBATÁ (*vykukne spoza kulís*). Veď budem mať múdrejší. Nabudúce ho dostanem.

24

ANIČKA PREDSA LEN VYTIAHNE Z JAKUBA, KOĽKO MÁ ROKOV

ANIČKA. Čo to bolo?

JAKUB. Nič, nič.

ANIČKA. Ako to, že „nič, nič“? Objavilo sa to práve, keď si povedal „nech umriem, ak klamem“. Prišla si po teba Zubatá, pretože, Jakub, ty si klamal.

JAKUB. Ja že som klamal? A vzala si ma hádam Zubatá? Umrel som?

ANIČKA. To je pravda, nevzala, ty žiješ. Ale aj tak mám pochybnosti. Čo keby sme to teraz, Jakub, obrátili? Čo keby som ponúkla Zubatej svoj život ja? Ak klameš, Jakub, nech si ma vezme...

JAKUB (*dá jej dľaň na ústa*). Počkaj! Mlč!

25

ZUBATÁ JE NA POSTRIEŽKE

ZUBATÁ (*plazí sa spoza kulis celá skrytá pod bielou pohybujúcou sa plachtou. Keď Jakub dá Aničke ruku na ústa, znehybnie*).

JAKUB (*po chvíľke dramatického ticha*). Kššc!

ZUBATÁ (*cúvne, potom sa vráti*).

JAKUB. Kššc!

ZUBATÁ (*druhý raz cúvne a druhý raz sa vráti. Spod plachty sa vynorí jej pazúr s kosou*).

JAKUB. Pozrimeže, kosa. No počkaj, veď ti ju ja... (*Skočí, chce jej pristúpiť kosu, ale pristúpi jej ruku*). Kššc!

ZUBATÁ. Au! To nie je kosa, ale moja ruka. Au! Au! Au! Veď uvidíš nabudúce. (*Zmizne za kulisami*.)

26

ANIČKA ODHALÍ JAKUBA

JAKUB (*dá dľaň preč z Aničkiných úst*). Toto nesmieš už nikdy urobiť, Anička.

ANIČKA. Neurobím to už, Jakub – ale už som si istá, že si klamal.

A teraz pravdu – koľko máš rokov?

JAKUB. Som ešte chlapec, Anička. Mám len trinásť.

ANIČKA. Preperinbabu, že len trinásť! Teraz zasa akoby som sa dozvedela od teba pravdy až priveľa. Určite vyzeráš na staršieho. Odhadovala som ťa na sedemnášť, sedemnášť a pol.

JAKUB. Nie, Anička. Aj Perinbaba o mne vravela, že som pekne urastený, ale, žiaľ, nepridám si – trinásť a bodka.

ANIČKA. Takto je to. Takže potom nič.

JAKUB. Počkaj, Anička! Nevrav ešte „takže potom nič“. Nevrav vôbec nič! Pokiaľ ide o nás dvoch – všetko zas až tak celkom presne neplatí. Veď ťa poznám od kolísky.

ANIČKA (*pre seba a do obecnstva*). Nezmar! Pristihneš ho pri jednom klamstve, čosi prizná – a potom klame veselo ďalej. (*K Jakobovi*.) Jakub, zasa klameš. Keď máš trinásť, ako ma môžeš poznať od kolísky? Veď to je nemožné.

JAKUB. A predsa je to možné. Tam u Perinbaby, Anička, stojí čas. Bola si mladšia ako ja, keď som ťa videl prvý raz – ešte ti nad kolískou spievala mamička. Bola si mladšia aj keď som ťa videl druhý raz – ale už si pásala pávy. A potom, keď som ťa videl tretí raz, bola si zrazu staršia a hneď som vedel, že ak chcem, aby si sa stala raz mojou

ženou, musím za tebou naspäť na svet. Utiel som od Perinbaby, zletel som z neba znovu na zem – len trošku neskoro. Ale ja si ťa chcem zobrat' za ženu napriek všetkému – len preto som zatľkal tých svojich trinásť rokov.

ANIČKA. Zatľkal, ale nezatľkol. Prišla som ti na to.

JAKUB. Áno – ale ešte ma nezavrhuje. Mám nápad! Čo keby si sa predsa len za mňa vydala a pár rôčikov to so mnou ako s chlapcom vydržala? Veď aj ja teraz na svete za pár rôčikov zostanem, doženiem ťa...

ANIČKA (*pre seba a do obecnstva*). Milý chlapec. Škoda, že len trinásťročný. Škoda, že všetko, čo rozpráva, sú rozprávky. (*K Jakobovi.*) Aj keby som uverila tvojej rozprávke, nedohnal by si ma, Jakub. Kým by sa z teba stal dospelý muž, ja by som zostarla – a ako scvrknutá stará baba by som sa ti už nepáčila.

JAKUB. Pre mňa nebudeš nikdy stará, Anička.

ANIČKA. No vidíš, Jakub. A teraz zasa klameš. A klameš už dokonca tak, akoby si už bol dospelý. Takto klamú ženám všetci muži.

JAKUB. Ale ja hovorím teraz pravdu, Anička. Myslím to...

ANIČKA. Klameš, Jakub. Klameš. A klameš strašne krásne. (*Chce ho pobozkať, ale na okamih sa ešte zháči.*) Ale Jakub, na jedno sme zabudli. Zákon nedovoľuje, aby sa trinásťroční chlapci ženili.

JAKUB. Tvoj otec už rozhodol.

ANIČKA. Pretože aj jemu si zatajil pravdu.

JAKUB. Tak dobre, Anička. Aby si videla, že už nechcem klamať, povieme tvojmu otcovi pravdu – aj keby hneď mal to rozhodnutie zrušiť.

ANIČKA (*zamyslí sa a potom sa rozhodne*). Radšej mu nehovorme nič. (*Pobozká Jakuba. Bozk je dlhý.*)

PERINBABA. Ale no tak! Čo je toto? Ešte predsa nie je prestávka. (*Zahrmi.*)

27

MACOCHA A DORA SPÁCHAJÚ HNUSNÝ ZLOČIN

KOMEDIANTI (*hrajú*).

RICHTÁR (*vracia sa*). Nuž, pristúpte bližšie, Jakub a Anička! Vykonám svadobný obrad, ako si to vyžaduje zákon.

MACOCHA a DORA (*vracajú sa, jedna nesie víno, druhá poháre*).

MACOCHA. Počkaj, milý manžel! A nepripijeme si najskôr na ich šťastie?

RICHTÁR. V rozpore so zákonom to nie je.

MACOCHA. Tak vidíš! Najskôr si pripijeme.

VŠETCI (*pripíjajú si*).

MACOCHA (*svoj pohár nenápadne vyleje. Keď chce Dora svoj vypiť, zabráni jej v tom*).

DORA. Aj ja chcem piť, mama! Prečo...

MACOCHA (*položí Dore ruku na ústa, šepká*). Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Neopováž sa!

VŠETCI (*okrem Macochy a Dory usínajú*).

MACOCHA (*spieva*). Ticho, ticho, všetci spia.

DORA. A prečo ticho, keď všetci spia?

MACOCHA (*spieva*). Nevedia, čo sa za ten čas stane.

DORA. A prečo sme im to nepovedali?

MACOCHA (*spieva*). Skôr ako sa prebudia, dôjdeme tam, kam dôjst' máme v pláne.

DORA. My niekam cestujeme?

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Nie my, ale všetci ostatní odcestovali, pretože zaspali. Nasypala som do vína uspávacie bylinky. Už vidíš, prečo som ti nedovolila piť? A teraz, keď sme všetkých tak pekne uspali, bude mať Anička svadbu, akú si zaslúži.

DORA. Aj ja by som chcela mať takú svadbu ako Anička.

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Mať takú svadbu ako Anička ti vôbec neželám – iba ak by si chcela, aby si ťa vzala Zubatá.

28

ZUBATÁ JE TU ZAS

ZUBATÁ (*vynorí sa prikrčená spoza kulís, pred sebou sunie malý stromček, skrýva sa za ním*). Nieкто ma volá? Zdá sa, že budem mať robotu. (*Zostáva na javisku a načúva.*)

DORA. Ale veď Aničku si nevzala Zubatá, mama. Je živá, iba spí.

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Ešte spí, ešte je živá – ale už dlho živá nebude.

ZUBATÁ. Ajajajajaj! To, čo sa tu chystá, Jakuba nepoteší – ale mňa azda áno.

DORA. Ale veď nie je chorá. Prečo Anička nebude už dlho živá, mama?

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Nebude, pretože sa o to postaráme my. Chyť ju za nohy, Dora! (*S Dorinou pomocou vlečie Aničku k studni.*) Hodíme ju do studne. Tam ju najdú – ale už utopenú. (*Hodia Aničku do studne.*) Darmo sa tešila, že si ju Jakub vezme.

ZUBATÁ. Zato však si ju vezmem ja. Hm. Ale môžem si ju naozaj zobrať? Nie je to pre mňa nebezpečné? Hm. A prečo by som si ju nevzala? Jakub spí, hneď tak sa to nedozvie – čo vy na to, šéfká?

PERINBABA. Rob, ako myslíš.

ZUBATÁ (*pre seba*). A aj budem. Len nech si Anička v studni zatiaľ pekne pospí – a ja si to ešte poriadne rozmyslím.

DORA. Hodíme tam aj Jakuba?

ZUBATÁ. Ohoho! Že by som tak ľahučko dostala aj Jakuba?

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Prečo by sme ho tam hádzali? Jakub bude teraz tvoj.

ZUBATÁ. Nie, nie. Tak ľahko ho nedostanem.

MACOCHA. Tak poď! Zobudíme otca, nech vstáva a odsúdi Jakuba na smrť za to, že zašantročil Aničku.

ZUBATÁ. Ba predsa len ho azda dostanem.

DORA. Ale mama, ako môže byť Jakub môj, keď ho otec odsúdi na smrť?

ZUBATÁ. Nemôže a preto ani nebude. A to ma teší, áno, áno.

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Keď ho otec odsúdi, to neznamená, že hajdúch Jakuba aj obesí.

ZUBATA. Nie, nie, nie, tešila som sa zbytočne. Škoda. Azda nabudúce.

MACOCHA. Nelám si teraz nad ničím hlavu!

ZUBATÁ. Toto keby tak povedal nieкто mne. Ustavične si ešte lámem hlavu nad tým, či si mám Aničku zobrať, kým žije Jakub, alebo nie. Mohli by byť z toho totiž komplikácie.

MACOCHA. Čo sme chceli, sme urobili. Zobud' otca!

DORA. Vstávajúte, otec! (*Trasie Richtárom.*) Spí, akoby aj jeho nieкто hodil do studne.

ZUBATÁ. Čože? Zas idú nieкого hodiť do studne?

STARÝ KOMEDIANT (*vykrikne zo sna*). Fontana! Studená študentka! Aj ja sa chcem napiť z tej študentky.

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Buď ticho! Teraz nie je čas na hlúpe prirovnania.

ZUBATÁ. Nie. Našťastie to bolo len prirovnanie. Inak by som sa asi dnes zodrala v práci.

MACOCHA. A budiť sa musí takto. (*Prudko zatrasie Richtárom.*) Mužiček môj, vstávaj!

29

RICHTÁR ODSUZUJE JAKUBA NA TREST SMRTI

RICHTÁR (*prebúdza sa*). Stalo sa niečo?

MACOCHA. Bojím sa, že sa stalo to najhroznejšie, čo sa mohlo stať.

RICHTÁR. Vari niekto porušil zákon? A ja práve v tej chvíli zaspím – aj keď si cez deň len zriedkakedy zdiemnem. Prečo vlastne spím?

MACOCHA. To robí dobrý vzduch po daždi – všetci sme zaspali. No ja a Dora sme sa zobudili o čosi skôr ako ostatní. A zistili sme, že zmizla Anička.

RICHTÁR. Čože? Zmizla? A kam?

MACOCHA. Nás sa nepýtaj! Pýtaj sa Jakuba! S ním bola tesne predtým, ako zmizla.

RICHTÁR (*budí Jakuba*). V mene zákona, Jakub. Nerob sa, že spíš, vstaň, prehovor, a ak si spáchal zločin, priznaj sa!

JAKUB (*pomaly sa prebúdza a nič nechápe*). Priznať sa k zločinu? K akému?

RICHTÁR. Pýtam sa ťa ako zákon a pýtam sa ťa aj ako otec – kam zmizla moja dcéra Anička?

JAKUB (*razom sa prebudí*). Čože? Anička zmizla? Ak jej niekto ublížil, beda mu.

RICHTÁR. Len aby nebolo beda tebe – ak si to bol ty. S tebou bola tesne predtým, ako zmizla. V mene zákona sa ťa pýtam, kde je teraz?

JAKUB. Veď ja to neviem! Nechápem, prečo zmizla. A kam? Kde môže Anička teraz byť?

RICHTÁR. Nerob sa, že nevieš! Zapieraním Aničke nepomôžeš.

JAKUB. Ani vy jej nepomôžete krivým obvinením.

MACOCHA. Nepočúvaj ho už! Bola s ním, kým zmizla. Zašantročil ju – usvedčili sme ho. Čo s ním teraz urobíš?

RICHTÁR. Zákon mi káže, aby som ho odsúdil na smrť.

ZUBATÁ. To je ono! Šéfka! Už viem, ako to urobím. Najskôr si vezmem Jakuba. A Anička v studni, to už potom bude cukríček.

RICHTÁR. Hej, hajdúch! (*Trasie Hajdúchom.*)

HAJDÚCH (*budí sa*). Preperinbabu, zaspal som v službe. Odpustite, pán richtár, neviem, ako sa to mohlo stať.

RICHTÁR. Nič ti nevyčítam – len teraz zasa stoj v službách zákona a rob, ako ti kážem. Na šibenicu s tým lotrom.

KOMEDIANTI (*budia sa*). Čo sa robí?

HAJDÚCH (*rozospato*). Vravíte lotor? Ale veď je to váš zať.

RICHTÁR. Odsúdil som ho v mene zákona na smrť, kým si spal. Teraz si hore a môj ortieľ vykonaj!

HAJDÚCH (*vstáva a pripravuje šibenicu*). Nič nechápem. Ale keď je ortieľ, chce to fortieľ.

STARÝ KOMEDIANT (*budí sa ako posledný*). Pena di morte. Toto je prísny súdok.

30

JAKUB SI ZACHRÁNI ŽIVOT, AK SA OŽENÍ S DOROU

MACOCHA. Pozor, Dora, a teraz nesmieme nič pokaziť. Teraz je naša chvíľa.

ZUBATÁ. Aj moja.

MACOCHA. Všetko bude tak, ako sme si želali.

DORA. My sme si želali, aby ho obesili, mama?

ZUBATÁ. Želali, neželali – blahoželaniam budem prijímať ja.

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Krič, že sa chceš zaňho vydať!

ZUBATÁ. Čože?

DORA (*kričí*). Chcem sa zaňho vydať.

RICHTÁR. Počujem dobre?

MACOCHA. Počuješ dobre, muž môj! Aj keď je Jakub odsúdený na smrť...

ZUBATÁ. Áno, na mňa. To som ja.

MACOCHA. ... naša Dora sa chce zaňho vydať. Nezabudol si azda, že podľa zákona, ktorý u nás platí, ak je nejaká panna ochotná vydať sa za odsúdeného na smrť, odsúdenec musí dostať milosť?

ZUBATÁ. Ale to hádam nie. To je nechutné.

DORA. A ja som panna, mama?

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Ale našťastie si aj panna.

RICHTÁR. Áno, to je pravda. Taký zákon naozaj u nás platí. A keďže jeho podmienka bola splnená a panna sa prihlásila – udeľujem ti, Jakub, milosť.

ZUBATÁ. Zase sa mi vyšmykol.

STARÝ KOMEDIANT. Jacopo dostal milosť. Ale život stratil zase na druhý bôčik.

MACOCHA. Jakub, Dora, drahé deti! Ste svoji. Muž môj, na čo ešte čakáš? Zosobáš ich hneď teraz, nech môžeme oslavovať.

31

JAKUB ODMIETA OŽENIŤ SA S DOROU, PRIZNÁVA SA, ŽE MÁ
LEN TRINÁŠŤ ROKOV A RICHTÁR HO ODSUZUJE NA PÄŤ
ROKOV VÄZENIA

JAKUB. Nie! Nikdy! Ani dobrovoľne sa s Dorou neožením, ani donútiť ma na to nemôžete – pretože to nedovoľuje zákon.

RICHTÁR (*zarazí sa*). Nikdy neurobím nič, čo by nedovoľoval zákon. Ale prečo by to nedovoľoval zákon?

JAKUB. Poviem vám, čo som vám doteraz ešte nepovedal, pán richtár. Nemôžem sa ženiť – nie som ešte dospelý. Mám len trinásť rokov.

RICHTÁR. Prekliaty klamár! A keď si ma žiadal o ruku Aničky, vtedy si mal viac?

JAKUB. Aj vtedy som mal trinásť. Áno, klamal som vás, pán richtár, to je môj ďalší zločin, dajte ma obesiť dvakrát.

ZUBATÁ. S Dorou sa nemôže ženiť, ale so šibenicou áno. Predsa len je môj. A dvakrát.

RICHTÁR. Áno, obesiť by som ťa mal dať hneď dvakrát a hneď teraz, nič iné si nezaslúžiš. Žiaľ, nejde to. Zákon nedovoľuje, aby sa trinásťročný chlapec ženil – ale zákon nedovoľuje ani to, aby som dal trinásťročného chlapca obesiť.

ZUBATÁ. A predsa len nie je môj! Neuveriteľné, akú ja, Smrť, mám smolu v živote.

KOMEDIANTI. Počuli ste to? Je to len chlapec. Má len trinásť. A nevraveli sme, že je to ešte chlapec? Aj ja som to hovoril. Nemôže sa ešte ženiť. Ale ani obesiť ho nemôžu.

HAJDÚCH. A čo s ním teda, pán richtár, urobíme?

RICHTÁR. To, že má len trinásť rokov, neospravedlňuje pred zákonom jeho zločiny. Nielen že zašantročil Aničku, ale ešte aj oklamal Doru a nás všetkých.

Nemôžeme ho obesiť hneď, ale zákon nám nebráni, aby sme ho posadili do žalára a

obesili ho o päť rokov, keď dosiahne vek dospelosti. Jakub, v mene zákona ťa odsudzujem na päťročný žalár.

KOMEDIANTI. Dostal päť rokov. To je lepšie ako smrť. A možno horšie! Dostal päť rokov – a potom ho aj tak obesia.

STARÝ KOMEDIANT. Catastrofe. On päť rokov musí kopat' vlastný drobček.

DORA. A teraz sa budem vydávať za niekoho iného, mama?

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Za koho, keď ťa nikto nechce? Tých päť rokov počkáme, a potom uvidíme.

HAJDÚCH. Tak pod', odsúdenec, pod' do diery, z ktorej päť rokov nevyjdeš! A keď z nej vyjdeš, bude ti ešte ľúto, že si v tej diere nemohol zostať dlhšie. (*Odvádza Jakuba.*)

JAKUB. Je mi jedno, čo sa stane za päť rokov so mnou, ale nie je mi jedno, čo sa stalo s Aničkou. Ak je Anička ešte živá, prídem na to, kde je. A ak nie je živá, ak si ju vzala tá potvora Zubatá, ja to Zubatej nedarujem. Dobré viem, že nás teraz počúva, pretože dobre viem, že je – tu si! (*Skočí po Zubatej, ale podarí sa mu chytiť len stromček.*)

ZUBATÁ (*napáchla taliančinou*). Catastrofe! (*Necháva stromček Jakubovi a uteká za kulisy.*)

Ja nie! Pomoc! Ja nič, ja Zubatá! (*Ešte vykukne.*) Veď počkaj nabudúce. (*Tma.*)

32

ANIČKA PUTUJE K PERINBABA

ZUBATÁ (*vzápätí sa objavuje u Perinbaby*). Šéfka! Perinbaba!

PERINBABA. Čo, horí?

ZUBATÁ. Voda horšia ako oheň. Ak nebude mať Anička v tej studni vzduch, budem ju musieť skosiť. A potom to schytám od Jakuba. On aj vo väzení na mňa niečo vymyslí.

PERINBABA. Vymyslí. Poznám ho.

ZUBATÁ. A to vravíte len tak, šéfka? „Vymyslí! Poznám ho.“ Poviem vám čosi – dávam výpoveď.

PERINBABA. Neblázni, Zubatá! Sľubujem ti, že mu dohovorím, aby sa do teba už neobúval.

ZUBATÁ. Akurát vám verím. Mám s chlapcom svoje skúsenosti – a aj s vašim dohovaraním. Radšej niečo urobte! Zachráňte ma! Nevidíte, že sa celá trasiem, tak ma vyľakal? Kostra sa mi ide rozsypať.

PERINBABA. A čo také by som mala urobiť?

ZUBATÁ. No napríklad – nehodila by sa vám Anička ako pomocníčka v domácnosti?

PERINBABA. Hm. A vieš, že máš dobrý nápad? Vytiahni ju zo studne a prines mi ju sem hore! Vezmem ju k sebe – ale len pod jednou podmienkou.

ZUBATÁ. Pod akou, šéfka?

PERINBABA. Jakubovi ani slovko.

ZUBATÁ (*už je zasa dole, vyťahuje Aničku zo studne a vynáša ju hore k Perinbabe*).
To vám môžem sľúbiť, šéfka – nepoviem mu nič, len nech mám od neho pokoj.
No len pre zaujímavosť – prečo nechcete, aby som mu to hovorila, šéfka?

PERINBABA (*hrá na organe a spieva*).
Robím, čo robím,
dúfam, že neprerobím.
Päť rokov bude Jakub vo väzení
prikutý v kúte.
Tam sa jeho láska azda zmení
na zabudnutie...

Alebo azda nie? Čo bude, neviem ešte ani ja. Musím si to premyslieť. Urobíme si prestávku.

KONEC I. ČASTI

II. ČASŤ

1
ANIČKIN SEN

MALÁ ANIČKA (*abnormálne vysoká, stojí vedľa Richtára, zahalená vo svadobnom, až po zem siahajúcom závoji*).

RICHTÁR (*spieva*). Sľúbil som ti za odmenu
svoju dcéru dať za ženu,
ty však „Nie!“ si riekol jej.

JAKUB (*spieva*). „Nie!“ iba tej nesprávnej.

KOMEDIANTI (*spievajú*). „Nie!“ iba tej nesprávnej.

JAKUB (*spieva*). Nechcem, otče, vašu Doru.

RICHTÁR (*spieva*). Keď nie Doru, teda ktorú?

JAKUB (*spieva*). Aničku chcem za ženu.
Takú ja chcem odmenu.

KOMEDIANTI (*spievajú*). Takú on chce odmenu.

STARÝ KOMEDIANT. Aj ja som zvedavý na tú mladú bambínu, skrytú za bielym svadobným zavináčom.

24. STRANA VYŇATÁ

Pod' sem! (*Vedie ju k svojej perine a začne jej presne tak, ako na začiatku hry Jakubovi, vysvetľovať výrobu snehu. Hrá na organe a spieva*).

Pozri sa! Takto sypem na svet sneh.

Z periny na svet takto sypem sneh.

ANIČKA (*spieva*). Mám radosť vždy, keď padá na svet sneh.

PERINBABA (*spieva*). I ten sneh prejde na tom svete smiech.

(*Vysvetľuje jej, ako sa hrá na organe.*)

Toto sú blesky.

A toto hromy.

A takto prší
na domy, stromy.

A takto tenko

vietor sa víta.

Zapadá slnko.

A ráno svitá.

A takto zasa sypem na svet sneh.

Z periny takto sypem na svet sneh.

ANIČKA (*spieva*). Mám radosť vždy, keď padá na svet sneh.

PERINBABA (*spieva*). I ten sneh prejde na tom svete smiech.

3

ANIČKA JE ZVEDAVÁ

PERINBABA. Vieš čo mi, Anička, víta v hlave? Ako je možné, že za celý čas, čo si tu a čo mi pomáhaš, vôbec nie si zvedavá na svet.

ANIČKA. No, aby som bola úprimná, na svet zvedavá som. A veľmi.

PERINBABA. A prečo to nepovieš?

ANIČKA. Viete, Perinbaba, hanbím sa vám to povedať. Tam na svete som sa práve mala vydávať.

PERINBABA. A to je dôvod, aby si sa hanbila?

ANIČKA. Ale za trinásťročného chlapca.

PERINBABA. Ajajajaj! To už je naozaj čosi nezvyčajné. Veru aj ja by som sa trochu hanbila na tvojom mieste. A vôbec – svadba s trinásťročným chlapcom. Povoľuje také čosi na svete zákon?

ANIČKA. Práve že nepovoľuje. Museli sme môjho otca oklamať, že má ten chlapec viac.

PERINBABA. Vydávať sa za trinásťročného chlapca a ešte i klamať otca. V takomto prípade by som sa nehanbila trochu, ale dokonca by som sa hanbila veľmi. A máš toho trinásťročného chlapca rada?

ANIČKA. Najskôr som si myslela, že nie – ale bol tak hrozne milý. Obľúbila som si ho a vrela som si, že keď to s ním pár rôčikov vydržím...

PERINBABA. Tak potom sa nemáš začo hanbiť, Anička! Všetko bolo v poriadku. A čo sa s tým chlapcom stalo?

ANIČKA. To práve keby som vedela.

PERINBABA. Tak sa skús naňho pozrieť! Tam je môj ďalekohľad. (*Vedie ju k ďalekohľadu*). Cezeň sa dívam na svet ja a môžeš sa cezeň pozrieť aj ty.

4

ANIČKA NESPOZNÁVA JAKUBA

ANIČKA (*ide k ďalekohľadu, namieri ho a v rovnakej chvíli sa nasvieti priestor dole. Objaví sa zamrežované okienko, pod ním sedí väzeň Jakub*).

JAKUB (*spieva*). Zatvorila sa za mnou basa.

Päť rokov odsedieť v nej mám.

A duša telu posmieva sa:

„Ej, telo, zostarneš ty tam.“

Môj svet sú štyri prázdne kúty.

Za mrežou svitá tu môj deň.

A Perinbabou zabudnutý

už na Zubatú čakám len.

ZUBATÁ (*prestrčí cez zamrežované okienko maňušku, svoju vlastnú zmenšenú kópiu aj s malou kosou*). A ja zas na teba, chlapče. Čakáme obaja.

JAKUB. Zmizni! (*Hodí do maňušky topánku*.)

ZUBATÁ. Au! (*Zmizne*.)

PERINBABA. Vidíš tam niekde svojho chlapca, Anička?

ANIČKA. Nie, Perinbaba.

PERINBABA. A čo tam vidíš?

ANIČKA. Ach, vidím čosi, čo mi srdce krája, Perinbaba. Vidím väzenie. A vo väzení vidím mladého muža. Aký je pekný! Má fúziky a pristane mu aj to, že mu jeho útrapy vyryli do tváre hlboké vrásky. Prečo asi je v tom väzení? Určite nevykonal nič zlé.

PERINBABA. Nemôžeš vedieť.

ANIČKA. Určite nie, cítim to. Ako len ho ľutujem! Pri pohľade naňho sa mi zvieria srdce.

PERINBABA. Ukáž! (*Pozrie sa cez ďalekohľad.*) Hm! Aj mne sa zvieria. Ale netráp sa pre niekoho, koho nepoznáš. Mala by si sa trápiť pre toho svojho trinásťročného chlapca.

ANIČKA. Veď aj preňho sa trápiš – ale keď ho nikde nevidím. Tam, kde sa dívam, nie je. Nepohľadali by ste, Perinbaba, tým ďalekohľadom Jakuba niekde inde?

PERINBABA. Jakub sa volá ten tvoj chlapec?

ANIČKA. Áno, Jakub. Vy ho poznáte?

PERINBABA. Žil tu kedysi so mnou chvíľku taký galgan, čo sa volal Jakub.

ANIČKA. To bude on! Aj môj Jakub sa prisahal, že žil kedysi u vás – a ja som mu neverila, myslela som si, že si vymýšľa.

PERINBABA (*hľadá ďalekohľadom, ale obraz väzenia sa nemení*). Ak je tvoj Jakub rovnaký Jakub ako môj, poviem ti, Anička, že je to pekný vetroplach. Keď si len spomeniem, ako mi ufujazdil, zatiaľ čo som spala! Tento Jakub sa ľahko stratí, ale ťažko hľadá. I teraz. Hľadá ho, hľadá – a nič. Môj ďalekohľad nachádza zas a znova len väzenie. Ktovie, kde sa náš Jakub teraz túla? Chlapčiská, jaj, chlapčiská. Ale netráp sa, určite je Jakub v poriadku a keď sme ho nenašli dnes, nájdeme ho niekedy inokedy. (*Zakryje ďalekohľad, obraz dole zmizne.*)

5

ANIČKA USPÁVA PERINBABU A VRACIA SA K ĎALEKOHĽADU

PERINBABA. Radšej pod' a zahraj mi čosi na organe! Aj Jakub mi hrával.

ANIČKA (*odíde od ďalekohľadu, sadne si za organ*). Čo by to malo byť?

PERINBABA. Jarný vánoček. Valčík jarného vánku.

ANIČKA (*hrá valčík*).

PERINBABA (*načúva*). Zaujímavé – keď počúvam toto, ako keby som videla za organom jeho. A čosi ma núti do tanca. (*Tancuje.*)

ANIČKA (*z valčíka prejde do uspávanky – spoznáваме melódiu „Páslo dievča pávy“*).

PERINBABA (*tancuje a jej tanec je najskôr temperamentný, ale potom čoraz malátnejší*). Ale čo mi to hráš, Anička?

ANIČKA. To, čo ste si želali. Valčík jarného vánku. (*Zahrá niekoľko taktov valčíka, potom pokračuje v uspávanke.*)

PERINBABA. Zaujímavé! Hráš valčík jarného vánku – a mám pocit, akoby si hrala uspávanku. (*Zazíva, zaspí uprostred tanca a zvalí sa na svoju veľkú perinu.*)

ANIČKA (*prestane hrať*). Prepáčte, Perinbaba. Naozaj to bola uspávanka.

PERINBABA (*zdvihne v spánku hlavu*). Čože?

ANIČKA. Jarný vánoček, jarný vánoček! (*Zahrá niekoľko valčíkových akordov, potom hrá zasa uspávanku.*)

PERINBABA. Áááááá! (*Definitívne zaspí.*)

ANIČKA. Musela som to urobiť, nehnevajte sa, Perinbaba! Musela som vás ukolísat do spánku, pretože by som vám nevedela vysvetliť to, čo teraz urobím. Ani Jakubovi by som to nevedela vysvetliť – a aj sama pred sebou sa ostýcham – ale ja – ja sa musím ešte raz pozrieť cez ďalekohľad na toho mladého muža vo väzení.

NOVÝ SÚD

ANIČKA (*len čo zamieri ďalekohľad na svet, nasvieti sa priestor dole – konajú sa tam práve prípravy na Jakobovu popravu. Jakub stojí pod šibenicou, vedľa neho Hajdúch ako kat, vedľa Hajdúcha Zubatá, preoblečená za katovho pomocníka, ukryva kosu pod dlhým plášťom, okolo šibenice Richtár, Macocha, Dora a nezrozumiteľne si medzi sebou čosi šepkajúci Komedianti*). Ale čo to má znamenať? Za tú chvíľu, čo som sa nedívala, na svete sa všetko zmenilo. Ten neznámy pekný mladý muž je teraz ešte krajší, aj keď hlboké vrásky na jeho tvári sú teraz ešte hlbšie. A nesedí už vo väzení, ale stojí na nejakom vyvýšenom mieste na rínku. A nejaký iný človek sa mu chystá čosi povedať – čo asi?

RICHTÁR. Počuj, Jakub!

ANIČKA. Jakub! Teraz som všetko pochopila. Už viem, prečo sme nikde nemohli nájsť Jakuba. A nečudo, že ten mladý muž vo väzení upútal moju pozornosť – ved' to nebol nik iný ako on sám. Jakub! Zostarel za päť rokov. Dospel. Dohnal ma. Nemusím sa už hanbiť, keď sa zaňho vydám. Ale ako sa zaňho vydám, keď ja som tu a on je tam? A človek, čo sa prihovára Jakubovi – ved' je to môj otec! A vedľa neho macocha a Dora! Dúfam, že sa otec nechystá prehovoriť Jakuba, aby sa oženil s Dorou!

RICHTÁR. Dovršíl si svoj osemnásty rok – podľa zákona už môžeš byť potrestaný ako každý iný dospelý človek. A preto ťa dávam dnes obesiť, Jakub.

ANIČKA. Nie! Je to oveľa horšie. Obesiť ho dáva. Až teraz som si všimla – je tam šibenica. A hajdúch ako kat. Aj on aj jeho katovský pomocník sú už pripravení. Ale, preperinbabu, prečo?

RICHTÁR. Zabil a zašantročil si moju dcéru Aničku – nezaslúžiš si nič iné ako smrť.

ZUBATÁ. Tak vidíš, a zrátali ti to, Jakub.

ANIČKA. Ale ved' ma nezabil ani nezašantročil.

ZUBATÁ. Trvalo to – ale dnes ťa Zubatá konečne dostane.

ANIČKA. Nie!

JAKUB. A stav sa, katov pomocník, že ma nedostane!

ZUBATÁ. Dostane ťa, Jakub, dostane. Už nemáš nijakú šancu.

JAKUB. Budeš sa čudovať, katov pomocník – ale ešte jednu šancu mám.

ANIČKA. Áno, Jakub ešte jednu šancu má. Tá šanca som ja. Hneď teraz zletím na svet na vetre z organu Perinbaby, tak ako pred piatimi rokmi on, a všetci uvidia, že Jakub ma nezabil a nezašantročil, pretože som živá a zdravá. (*K Perinbabe.*) Perinbaba!

PERINBABA. Spím.

ANIČKA. Viem, že spíte, ale je to hrozne dôležité. Zobud'te sa a zahrajte mi vietor! Musím na svet.

PERINBABA. Keď spím, na organe nehrám.

ANIČKA. Ale Jakubovi ste pred piatimi rokmi hrali. Rozprával mi o tom.

PERINBABA. Určite si vymýšľal – poznáš ho. Nechaj ma spať!

ANIČKA. Keď mi nezahráte vietor, skočím tam aj bez vetra. Lúbim ho. Čo aj sa pri tom skoku zabijem – len nech Jakubovi zachránim život. (*Chystá sa skočiť.*)

ZUBATÁ. Nemáš už šancu, Jakub, nemáš!

JAKUB. A mám, mám! Neobesia ma, keď poviem, že sa ožením s Dorou.

ANIČKA (*si v poslednej chvíli skok rozmyslí*). Čože?

ZUBATÁ. Ale to predsa neurobíš!

ANIČKA. To predsa neurobíš!

JAKUB. A ba hej. Urobím to.

RICHTÁR. Hajdúch, v mene zákona – obes ho!

JAKUB. Počkajte s vešaním, pán Richtár! Všetko som si rozmyslel. Predsa len sa ožením s vašou Dorou.

KOMEDIANTI. Ó!

STARÝ KOMEDIANT. Najprv kat – a potom katastrofe.

RICHTÁR (*k Dore*). Počuješ, Dora? Ty ho chceš?

DORA. Áno, chcem ho. A môžem sa potom na šibenici hojdať spolu s ním?

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Ale hlavne, že náš plán vyšiel, aj keď to trvalo päť rokov.

ANIČKA. Ten zradca! A ja som sa chcela kvôli nemu zabiť. (*Rozplače sa.*) Nechcem ho už ani vidieť. Nenávidím ho. (*Odíde od ďalekohľadu, scéna dole zmizne.*)

7

PERINBABA SA PREBÚDZA, ANIČKA USÍNA

ANIČKA (*plače a položí pri tom hlavu na organ, zaznie kakofónia*).

PERINBABA. Čo to bolo? Čo si mi to hrala, Anička, že som zaspala? A čo mi hráš teraz, že ma to prebúdza? Plačeš?

ANIČKA (*neodpovedá, plače*).

PERINBABA. Prečo plačeš, Anička?

ANIČKA (*plače*).

PERINBABA. No tak, Anička. Chápem. Doteraz si žila v ľudskom svete a zmeniť svoj život tak zrazu nie je jednoduché pre nikoho. Zacnelo sa ti – nečuduj sa. Tvoja clivota je prirodzená ako tvoj dych.

ANIČKA (*plače*).

PERINBABA. Len si poplač, ul'avi sa ti. Ale pre plač ešte nezabudni, že tu mám na tvoju clivotu výborný liek. Ten liek je môj ďalekohľad. Pod', pozrieme sa zasa na svet!

ANIČKA. Nechcem sa tam dívať. (*Plače.*)

PERINBABA. Nechceš? Keď nechceš, nedívaj sa, nik ťa tu na nič nenúti, dievčička. Tak ti aspoň zahrám a zaspievam pesničku – tú, čo ti spievala mamička. (*Hrá na organe a spieva.*)

Páslo dievča pávy
v tom zelenom háji,
prišli k nemu
dva švární mládenci:
„Pod'že, dievča, s nami!“

ANIČKA (*jej plač sa utišuje, usína*).

PERINBABA. Hľad'meže, pomohlo. Zaspala. Ale prečo vlastne sa Anička nechcela pozrieť cez ďalekohľad na svet? (*Sprisahanecky žmurkne do obecnstva.*) Dobré viem, prečo. Dívala sa tam tajne, kým som spala. A uvidela čosi, čo ju rozplakalo. Teraz, keď zaspala pre zmenu ona, pozriem sa sama, čo sa na svete vlastne stalo, že jej to tak srdce rozhojďalo.

8

VYSPEVOVANIE PRI PEKNOM VÍNKU

PERINBABA (*pozrie sa cez ďalekohľad, priestor dole sa nasvieti*). Ale pozrimeže!

HAJDÚCH (*prináša pod šibenicu maľovaný džbánček a poháre, nalieva Jakubovi i sebe víno do pohárov*). Nehnevaj sa, Jakub, že som ťa chcel obesit' –

bol si odsúdenec. Teraz si však voľný, si richtárov zat' – zabudnime, čo bolo, a napime sa spolu pekného vínečka!

JAKUB. Napijem sa rád. (*Dáva si naliať.*)

STARÝ KOMEDIANT. Aj ja by som si dal uno logo. (*Dáva si naliať.*)

ZUBATÁ. Aj ja, katov pomocník, mám smäd. (*Dáva si naliať.*)

JAKUB. Na zdravie!

HAJDÚCH. Na zdravie!

STARÝ KOMEDIANT. Alla salute! (*Salutuje.*)

ZUBATÁ (*pre seba a do obecenstva*). Zdravých ľudí neznášam. (*K ostatným.*) Na zdravie!

VŠETCI ŠTYRIA (*štrngnú si a pijú*).

PERINBABA. To hádam nie je pravda! Tí chlapi ani pod šibenicom nevedia robiť nič iné, iba drúľať – a moja Zubatá preoblečená za katovho pomocníka si s nimi ešte štrngá.

JAKUB. Verím, hajdúch, že keby si ma obesil, bola by to dobrá práca a neodtrhol by som sa z povrazu. Lenže Zubatá ešte vždy nemá na mňa kosu dost' ostrú. A tak si teraz môžeme zaspievať. (*Spieva.*)

Trenčianske hodiny smutne bijú.

HAJDÚCH (*spieva*). Bim-bam!

STARÝ KOMEDIANT (*spieva*). Bambina!

ZUBATÁ (*spieva*). Bim-bam!

JAKUB (*spieva*). Trenčianske hodiny smutne bijú.

HAJDÚCH (*spieva*). Bim-bam!

STARÝ KOMEDIANT (*spieva*). Bambina!

ZUBATÁ (*spieva*). Bim-bam!

JAKUB (*spieva*). Už ma so slobodou, už ma so slobodou rozlučujú.

HAJDÚCH (*spieva*). Bim-bam!

STARÝ KOMEDIANT (*spieva*). Bambina!

ZUBATÁ (*spieva*). Bim-bam!

(*K Jakobovi.*) Uznávam, Jakub, že kosa Zubatej je na teba ešte vždy tupá – ale aj tak si svadbou nič nevyhral.

JAKUB. Čo tým chceš povedať, katov pomocník?

ZUBATÁ. Uhádol by si to, keby si vedel, kto vlastne tvoju Aničku zašantročil. Zamyslel si sa vôbec nad tým niekedy?

JAKUB. Čo to táraš, katov pomocník? Či som sa nad tým zamyslel? Päť rokov som o ničom inom nepremýšľal.

HAJDÚCH. A ja takisto. (*K Jakobovi.*) Päť rokov som po Aničke pátral, či sa nenájde stopa, čo povedie k inému zločincovi a teba, Jakub, zbaví podozrenia – ale nenašla sa nijaká. Nijaká stopa k inému zločincovi a nijaká stopa po Aničke. (*K Zubatej.*) Nevie, prečo by si čosi viac mal o tom vedieť práve ty, môj katovský pomocník.

STARÝ KOMEDIANT. Jacopo! Ty nestráť poslednú nádej – Anička môže byť živánska.

JAKUB. Bodaj by si mal pravdu! Ale jediný, kto nám to môže potvrdiť alebo vyvrátiť, jediná stopa, ktorú máme – (*chytí Zubatú pod krk*) – je katov pomocník, pretože to nie je nijaký katov pomocník – (*strhne Zubatej kapucňu*) – ale Zubatá.

ZUBATÁ. Ale no tak, Jakub. Pusti! To bolí.

JAKUB. A nepustím. Keď chceš, vedieť, ty potvora, vôbec sa nechcem ženiť s nijakou Dorou. Povedal som to len preto, aby som bol chvíľku voľný. A voľný som chcel byť len preto, aby som teba mohol chytiť pod krk a vytriasť z teba pravdu. Vysyp ju!

ZUBATÁ. Veď to chcem práve urobiť, len ma, Jakub, pusť! Veď vidíš, že som dobrovoľne tu, neutekám. Áno, som to ja Zubatá, obyčajná, úbohá, upracovaná stará žena, pomysli si na svoju matku, keď sa na mňa dívaš, a potom si, Jakub, rob so mnou, čo chceš, ak máš to svedomie.

JAKUB (*pustí ju*).

9

ZUBATÁ PREZRADÍ MACOCHU A DORU

ZUBATÁ (*pre seba a do obecnstva*). A čo keby som ho dostala teraz, keď je opitý? Čo keby som ho dostala tak, že ho prekabátim? (*Hrá zarmútenú.*) Vďaka, Jakub, že si ma pustil. A uver, že mi je to ľúto. Ľúto mi je – ale nešlo to ináč.

PERINBABA. Zubatá, pozor! Že je Anička u mňa, mu chcem povedať sama. Ak mu to prezradíš, budeš mať tentoraz robotu so mnou.

ZUBATÁ. Veď ja viem, šéfka, že som medzi dvoma mlynskými kameňmi. A kedy mu to chcete povedať?

PERINBABA. To je moja vec.

ZUBATÁ. No a to, čo mu teraz poviem ja, je zasa moja. (*K Jakubovi.*) Jakub, nuž počúvaj, poviem ti svätú pravdu. Tvoju Aničku som si... (*Urobí gesto uchmatnutia.*) Chápeš.

JAKUB. O čom hovoríš?

ZUBATÁ. Veď ty vieš.

PERINBABA. Zubatá, ale veď ty klameš!

ZUBATÁ. A čo mám robiť, šéfka, keď vy mu nepoviete pravdu? Aj vy klamete.

JAKUB. Ako si sa opovážila!... Ty si stratila predou mnou rešpekt? (*Približuje sa k nej znovu.*)

ZUBATÁ. Nie, nie, neubližuj mi, vypočuj si ma do konca. Mám pred tebou rešpekt. A veľký.

Ale nehnevaj sa na mňa – macochy sa bojí viac.

JAKUB. Macochy? Čo s tým má spoločné macocha?

ZUBATÁ. Nuž pretože ona to bola – aj s Dorou – tie dve vás všetkých uspali a potom hodili Aničku do studne.

PERINBABA. Zubatá, nezabúdaj...

ZUBATÁ. Ale veď o vás, šéfka, nepadlo ani slovo. (*K Jakubovi.*) Čo som mala robiť? Nijaké potešenie som z toho nemala – ale musela som.

JAKUB. Čo že si musela?

ZUBATÁ. No to! Veď ti to už hodinu vravím. Keď ju tam hodili – v studni nebol vzduch – nemala tam čo dýchať – musela som si ju zobrať.

10

MACOCHA S DOROU NA ÚTEKU

RICHTÁR. Čo to počujem?

DORA. Čo to počuje otec, mama? Poďme bližšie – aj ja to chcem poriadne počuť.

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Nijaké bližšie. Berieme nohy na plecيا.

11

ZUBATEJ SA PODARÍ OKLAMAŤ JAKUBA

KOMEDIANTI. Vrahyne utekajú!

STARÝ KOMEDIANT. Tie dve zavržďali. To pronto bežia tak pronto.

HAJDÚCH. Priznali sa. Keď ich chytíme, čo s nimi urobíme podľa zákona, pán richtár?

RICHTÁR. Hrôza! Ani sa to neodvažujem nahlas vysloviť. Toľké roky som prísne dozeral, aby zákon dodržovali všetci okolo mňa, celé toto mestečko, ktorého som richtárom – hľa, ako sa mi vysmial vlastný osud. Zákon bol – a takým odpudzujúcim spôsobom – porušený v mojom vlastnom dome. Dajte mi dačo vypiť!

HAJDÚCH (*čistí svoj pohár podolkom košeľe a nalieva*). Tu je čistý pohárik, pán richtár.

RICHTÁR (*napije sa, prevaľuje víno na jazyku*). Pekné vínko.

JAKUB. Vrahyne zdupkali. Zubatá, vidím, že hovoríš pravdu.

PERINBABA. Ale nie celú pravdu. A polovičná pravda je rovnaká lož ako každá iná.

ZUBATÁ. Teraz sa do toho nepleťte, šéfka! Vy ste vždy mali preňho slabosť, chápem to – ale aspoň teraz sa mi do toho nepleťte, keď som naďabila na jeho najslabšie miesto.

JAKUB. Zubatá, prečo si mi to nepovedala skôr?

ZUBATÁ. Nebolo kedy, Jakubko. Vtedy pred piatimi rokmi, keď sa to stalo, všetci predsa spali. Aj ty.

JAKUB. Prečo si ma nezobudila?

ZUBATÁ. Prisahám, že som to skúšala.

PERINBABA. Prisaháš krivo.

ZUBATÁ. Dôležité je, že on mi verí. (*K Jakubovi.*) Prisahám, že som tebou triasla – ale spal si pritrvido.

JAKUB. Prečo si mi to nepovedala neskôr?

ZUBATÁ. Mala som toľko práce, toľko práce! Nebolo kedy. Vojny. Zemetrasenia.

A tá choroba šialených kráv! Ver mi, ozaj som nemala kedy. Ospravedlňujem sa ti.

PERINBABA. Už tomu začínam rozumieť, už chápem, kam mieriš, intrigánka.

ZUBATA. Áno, šéfka? Som rada, že oceňujete, ako dobre to mám vymyslené. A sledujte ma teraz! (*K Jakubovi, s pohnutím.*) Ver mi, Jakub, i keď som to bola ja, kto si musel Aničku zobrať, pretože nebolo iného východiska, súcitim s tebou. A chápem, že ak nežije Anička...

(*K Perinbabe a do obecnstva.*) Držte mi palce, aby to vyšlo! (*K Jakubovi, s pohnutím.*)

... Áno, chápem, Jakub, že už ani tebe sa nechce žiť. Však sa nemýlim?

PERINBABA. Nie! Toto nedovolím. Jakub, Anička žije! Nie aby si dobrovoľne dal svoj život tej klamárke! (*Zahrmí.*)

12

ZUBATÁ SI MYSLÍ, ŽE DOSTALA JAKUBA

JAKUB. Áno. Uhádla si. I Perinbaba hrmí na znamenie, že to tak bude v poriadku. Ak

32. STRANA VYŇATÁ

15

ANIČKA ZACHRAŇUJE JAKUBA

RICHTÁR. V mene zákona ti to zakazujem – nerob to, Jakub!

HAJDÚCH. No tak, Jakub! Neondej sa!

STARÝ KOMEDIANT. Sí, sí! To je stupidita, taký mladý vešiak.

JAKUB. Neradte mi, viem, čo mám urobiť. A ty, hajdúch, len dozri, aby som i po smrti pekne vyzeral. Dozri, aby som nemal slučku šrégom a aby bol uzol dotiahnutý.

ZUBATÁ. Neboj sa, Jakub, na to už dozriem ja. (*Zaženie sa kosou.*) Tak pozor, ideme na to! (*Spieva.*)

Hej, tá moja kosa dobre kosí...

ANIČKA (*znesie sa na svet*). Nie! Veď ja žijem, Jakub!

JAKUB (*zloží si z krku slučku*). Anička! Ty si bola u Perinbaba? Ty žiješ?

ANIČKA. Áno, Jakub. A ty si zatiaľ tak trpel a tak zostarel!

JAKUB. A nie je ti to odporné, Anička? Pozri, koľko mám vrások!

ANIČKA. Lúbim ťa, Jakub! A budem ťa mať rada, aj keď z teba bude scvrknutý starý dedo.

JAKUB. Teraz ty klameš, Anička. Ale aj to tvoje klamanie je hrozne krásne. (*Pobozká ju. Bozk je dlhý.*)

16

ZUBATÁ MIZNE

PERINBABA. Stihla to!

RICHTÁR. Moja dcéra Anička žije! Perinbaba – nech je pochválený tvoj spravodlivý zákon, tak teraz, ako na počiatku!

HAJDÚCH. Veru, už sa zdalo, že je to koniec – ale teraz to naozaj vyzerá ako nový začiatok.

STARÝ KOMEDIANT. Sí, sí! Parádne paradízo.

ZUBATÁ. Začiatok? Toto je môj koniec! (*Smerom hore.*) Šéfka, vybrali ste so mnou. Vzdávam to. Už budem dobrá.

PERINBABA. Tentoraz ti odpúšťam.

ZUBATÁ. Lenže okrem odpustenia potrebujem ešte aj radu. Ste taká skúsená, taká vzdelaná, taká múdra – povedzte mi, čo mám urobiť teraz?

PERINBABA (*smeje sa*). Nezostáva ti iné, len sa znova za čosi preobliecť. A pre istotu aj zmiznúť, Zubatá.

ZUBATÁ. Navždy?

PERINBABA. Na tak dlho, kým si nevyslúžiš nielen moje, ale aj Jakubovo odpustenie.

ZUBATÁ. Vďaka za dobrú radu, šéfka. Je mi to jasné. (*Zmizne.*)

PERINBABA. Zmizla. Nemusela som jej to radiť dvakrát. Ale kam zmizla? (*Namieri ďalekohľad do orchestriska.*) Pozrimeže – čo sa tam robí? (*Orchestrisko sa nasvieti.*)

17

ZUBATÁ STRETNE MACOCHU A DORU

MACOCHA a DORA (*vyliezajú z orchestriska a spievajú*).

Ach, Perinbaba,
bohyňa naša,
sme pri jazere
v chlade a šere,
o smäde, hlade –
len smola všade.
Smola je naša
jediná kaša.
Ach, Perinbaba!
Ochraňuj nás!

DORA. Prečo utekáme? A kam sme sa dostali, mama?

MACOCHA. A ty si na to ešte neprišla? Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Toto, ako vidíš, je smolné jazero.

DORA. Ach, to je fajn! Čo tu je tej smoly! A ako sa na mňa krásne lepí!

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora, keď ťa teší, že sa na teba lepí smola. Keby aspoň to jazero smoly nikomu nepatrilo! V takom prípade by sme sa mohli pri ňom usadiť a predávať smolu cestárom.

DORA. A patrí niekomu, mama?

MACOCHA. Neviem, spýtame sa. (*Uvidí Zubatú.*) Tam niekto ide.

ZUBATÁ (*prichádza ako cestár, s kosou maskovanou ako lopata a spieva si*).

Na tej ceste do Necná
jeden mladý cestár stál –

MACOCHA. Je to cestár.

ZUBATÁ. – a kamene tam drvil on
tým cestárskym kladivom.

MACOCHA. Hej, priateľ cestár, nevieš, komu patrí toto jazero smoly?

ZUBATÁ. Hneď vám poviem – iba mi najprv prezradte, či nie ste macocha a toto či nie je vaša dcéra Dora?

DORA. Áno, to sme my.

MACOCHA. Och, Dora, ty si naozajstná hlúpa Dora. Nemusíš predsa každému, koho sa na niečo pýtaš, hneď hovoriť, kto si.

ZUBATÁ. Náhodou dobre urobila, že mi to povedala. Pretože keď teraz viem, kto ste, môžem vám presne povedať, čie je jazero. Jazero smoly je celé vaše.

DORA. No vidíš, mama! Predsa len nie som naozajstná hlúpa Dora.

ZUBATÁ. Pravdaže nie si. Si stokrát múdrejšia ako tvoja matka. Pretože ak ste vy dve macocha a jej dcéra Dora, potom ste odsúdené na smrť za to, že ste sa pokúsili zabiť Aničku. A ja som Zubatá a môžem si vás hneď teraz vziať. Vaše je toto jazero, iba vaše. Je to jazero vašej smoly. (*Kosí ich, podobnosť s úvodnou scénou v lavíne pripomenie aj stroboskop.*)

MACOCHA a DORA (*ich telá padajú do orchestriska, spievajú*).

Beda nám, beda,
jeť sa to nedá.
K noci sa chýli,
smola nás straší,
priatelia milí,
sme v peknej kaši.
Víchor nás stíha.
Zubatá číha.
Ach, Perinbaba!
Opúšťaš nás!

HLAS DORY. Tak vidíš, mama, že to bola naša smola.

HLAS MACOCHY. A z toho máš radosť, Dora? Och, Dora, ty si aj po smrti naozajstná hlúpa Dora.

18

DORA TO PREŽIJE

ZUBATÁ. Čo vravíte, šéfka? Bude teraz Jakub ochotný zabudnúť, že som sa ho pokúsila oklamať? Môžem sa mu už ukázať na oči?

PERINBABA. Povedala by som, že teraz už asi áno – i keď, ak mám byť úprimná, tvoja trestná akcia sa mi videla trochu prísna. Tá hlúpa Dora v tom bola predsa nevinne.

ZUBATÁ. Keď sa rúbe les, lietajú triesky, šéfka. Ale čosi vám prezradím – vedela som, že

poviete presne toto. Doru som skosila len naoko – Dora žije. A ak tam hore potrebujete pomocníčku... (*Zubatá vynáša Doru hore k Perinbabe.*)
 PERINBABA. Tá moja Zubatá – tá je ale hubatá! Ale pozná ma lepšie ako svoju kosu. (*Zakryje d'alekohľad. Hrá na organe. Tma.*)

EPILOG

JAKUB a ANIČKA (*znovu vo svadobnom*).

KOMEDIANTI (*znovu sa zoradia do svadobného sprievodu*).

RICHTÁR, HAJDÚCH (*na svadbe nemôžu chýbať*).

MALÁ ANIČKA (*rozhadzuje biele kvety do hľadiska*).

VŠETCI (*spievajú*). Náhodou sa život začína,
 náhoda ten ľudský život mení.
 A tam, kde má svadbu dievčina,
 náhodou aj mládenec sa žení.
 A tá náhoda sa volá láska.

ZUBATÁ (*sprevádza spev na kose a stojí za stromom, ktorý je obsypaný ovocím*). Veríte, šéfka, že som dojatá? Môžem teraz chvíľku na kose hrať, namiesto aby som kosila?

PERINBABA (*díva sa d'alekohľadom zhora*). To bude to najlepšie, čo môžeš dnes urobiť, Zubatá. A čo vravíš na toto? (*Hrá na organe pieseň „Páslo dievča pávy“.*)

HLAS ANIČKINEJ MATKY (*ozve sa do melódie Perinbaby a postupne slabne*).

... lalalala,
 lalalalalala,
 lalalala
 lalalalalala
 lala...

VŠETCI (*vo chvíli, keď znie hlas Aničkinej matky, zmeravejú*).

RICHTÁR (*jediný zostáva v pohybe, tápe, urobí niekoľko krokov rôznymi smermi, akoby šiel za hlasom, ale nevedel určiť presne, odkiaľ hlas prichádza. Keď sa slabnúcí hlas odmlčí, zostáva zasa Richtár jedinou nehybnou postavou*).

VŠETCI (*keď sa slabnúcí hlas odmlčí, dajú sa znovu do pohybu*).

PERINBABA (*pokračuje v hre na organe, sneží*).

ZUBATÁ. Čo to robíte, šéfka? Je leto, stromy sa prehýbajú pod ovocím – a vy sypete sneh! Zbláznili ste sa od radosti?

PERINBABA. A veríš, že asi hej?

ANIČKA. Som taká šťastná, Jakub, že si zasa starší ako ja! Ale preperinbabu! (*Pozorne sa zadíva Jakubovi do vlasov.*) Vari si v tom väzení nezostarel až priveľmi? Veď ty už máš jeden biely vlas!

JAKUB (*zadíva sa jej do vlasov*). Aj ty, Anička! To nie sú biele vlasy. To bude len sneh.

ANIČKA. Sneh? Teraz v lete?

JAKUB. A prečo nie? Letný sneh, svadobný dar. Takto nás dvoch pozdravuje Perinbaba. Pozdravíme ju aj my! Ahoj, Perinbaba!

ANIČKA. Ahoj, Perinbaba!

VŠETCI. Ahoj, Perinbaba!

JAKUB (*do hľadiska*). Ľud, aj ty!

ĽUD. Ahoj, Perinbaba!

JAKUB. Ešte raz!

ĽUD. Ahoj, Perinbaba!

JAKUB. A ešte raz!

ĽUD. Ahoj, Perinbaba!

PERINBABA (*zahrní na organe*).

STARÝ KOMEDIANT. No nie je na svete pekne?

Pekne je na svete,

aj keď hrmí z neba.

Mladý je v rozkvet.

A starý? Tak mu trúba. .

Roma! Rapido! Prima!

Nech žije Perinbaba!

ZUBATÁ. Hu!

VŠETCI (*zľaknú sa*). Ach! Čo to bolo? Pomoc!

JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?

VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?

JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?

VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?

JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!

VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!

JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!

VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!

JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!

VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!

JAKUB (*spieva*). Veď to bola iba Zubatá!

VŠETCI (*spievajú*). Veď to bola iba Zubatá!

JAKUB (*spieva*). Čoho ste sa zľakli?

VŠETCI (*spievajú*). Čoho sme sa zľakli?

JAKUB (*povie pokojne, už bez hudby*). Veď to išla okolo len smrť.

PERINBABA (*mohutne zahrní na organe*).

KONIEC

VŠETCI (*pri klaňačke spievajú*).

Neznámi aj známi!

Lúčime sa s vami.

Po klaňačke ostaneme

v šatni už len sami.

Navštívte nás zase!

Vstupenky sú v kase.

Čím skôr si ich vyzdvihnite –

inak je to pasé.

V divadle sa díva,

bdie sa tu aj sníva,

ten, čo prišiel nevyspatý,

nech spokojne zíva!

Krása sa tu vidí –
aj to, čo sa bridí!
Tu sa za vás miluje
aj za vás nenávidí.

Cit mužský aj ženský –
náš list živnostenský.

STARÝ KOMEDIANT. Ja hubujem italiáno.
OSTATNÍ. A my po slovensky.

Všetko, čo sa stalo,
urobilo haló,
zahráme si stokrát znova,
aj tak je to málo.

Neznámi aj známi!
Lúčime sa s vami.
Do videnia! Príďte zasa.
Nech tu nie sme sami.

A TERAZ JE UŽ NAOZAJ KONIEC

© *Lubomír Feldek*

NOVÁ ROZPRÁVKA O PERINBABE

Už je to tuším vyše štvrt' storočia, čo ma oslovila dramaturgia Slovenskej filmovej tvorby a režisér Juraj Jakubisko, aby som napísal scenár na motívy rozprávky bratov Grimmovcov *Frau Holle*.

Napísal som ho celkom voľne, čo vidno už z toho, že v grimmovskej rozprávke vystupujú iba štyri ženy, zatiaľ čo v scenári je hlavným hrdinom muž; v grimmovskej rozprávke niet dvoch rôznych časových rovín a pod. Z koprodukčných dôvodov (film vznikol v spolupráci s nemeckou filmovou spoločnosťou) sa však musela grimmovská rozprávka uvádzať ako predloha a muselo sa zdôrazňovať, že meno Perinbaba je iba substitúcia nepreložiteľného mena starogermánskej bohyně.

Ako to už pri tvorbe filmového scenára býva zvykom, jeho spoluautorom sa stáva režisér, ktorého dielom býva najmä tzv. technický scenár. Technické scenáre Juraja Jakubiska bývajú osobitne pekné – tento režisér, skôr ako ide filmovať, zvykne celý film vopred nakresliť. Do literárnej stránky veci, do tvorby deja, postáv a dialógov, mi Jakubisko nezasahoval.

Film s Giuliettou Masinou v hlavnej úlohe bol úspešný a dodnes je veľmi obľúbený. Takmer neprejdú Vianoce, aby sa neobjavil na niektorom televíznom kanáli v najatraktívnejšom vysielacom čase.

Po skončení nakrúcania Giulietta Masina posledný večer v Bratislave, pár hodín pred odletom do Ríma, strávila u nás – bývali sme vtedy na Partizánskej 12. Samozrejme, nechýbal ani Juraj Jakubisko. Zachytil som ten večer v básni *Pianto è bello*, ktorá vyšla potom v zbierke *Plakať je krásne* (Bratislava Smena 1987, 1990; dve vročenia uvádzam preto, že v roku 1987 bola zbierka, len čo vyšla, zošrotovaná).

Pianto è bello

„Prečo, Juraj,
ste ma nenechali v *Perinbabe* aspoň raz
usmievať sa i plakať odrazu?
Mám predsa práve za to Oscara!“
hovorí Giulietta Masina,
zajtra,
nie zajtra,
je jedna v noci,
už dnes odchádza od nás
všetkými cestami do Ríma,
jedným okom sa smeje,
druhým plače.
„Pianto è bello!
No, musí sa to vedieť!
Aj Federico tvrdí,
že slza je dielo,
a keď padá, nie je už nikdy taká krásna,
ako keď sa iba zaleskne...“
„Vráťme čas!“
volá Jakubisko,
vstáva, chce vybehnúť,
ale beží na mieste,

koberec času uteká pod ním obráteným smerom,
 priváza z detskej izby malú Oľgu,
 čo hrala Hildegardu v Tisícročnej včele,
 usmieva sa zo spánku jedným okom,
 druhé sa jej leskne,
 netuší, čo je Oscar, nesie si pamätníček:
 „Snívalo sa mi, že chcem autogram!
 No, rýchlo, lebo aj ja odchádzam,
 koberec ide o minútu ďalej –
 a nepoviem vám kam...“

;

Film *Perinbaba* sa potom premietal aj na 42. festivale v Benátkach, kde získal jednu z neštatutárnych cien. (V tom čase, keď ju získal, sa to v ateistickom Československu tajilo, pretože to bola cena „za humánnu myšlienku“, ktorú udeľoval Vatikán.) Bol som vtedy s filmom v Benátkach aj ja, zdieľal som tam v hoteli manželskú posteľ s richtárom z *Perinbaby*, s dnes už, žiaľ, nebohým Paľkom Mikulíkom, a jeden z benátskych zážitkov som zaznamenal aj vo fejtóne, ktorý vyšiel nedávno v knihe *O nákazlivosti šťastia* (Ikar, Bratislava 2009).

Strelené Benátky

Dočítal som sa, že talianska vláda, zvrchovaná majiteľka benátskeho filmového festivalu, sa chystá do svojho rodinného striebra investovať. Festivalovú budovu čaká prístavba, vzniknú v nej nové kiná a iné priestory... Viem si tú budovu predstaviť.

Sedel som totiž v jej hale krátko predtým, ako sa mala na benátskom festivale premietiť *Perinbaba*, s ktorou som sa tam ocitol ako Jakubiskov scenárista. Hala bola plná reportérov striehnucich na hviezdy. A vtom sa už aj jedna zjavila – nebol to nik iný ako macocha z našej *Perinbaby*, Sonička Valentová.

Graciózne, v dlhých šatách a elegantnom klobúku, zostupovala do haly, nuž nikto z reportérov ani na okamih nezapochyboval, že má skvelý úlovok – všetci sa k nej vrhli, kamery vrčali, spúšte cvakali, a Sonička zasnene kráčala tým smerom, kde sa hala otvárala k moru. Pár krokov po piesku – a už jej more špliechalo pri nohách. Sklonila sa, nabrala vody do dlane, a zas ju nechala vytiecť pomedzi prsty. Pár ráz to zopakovala, obrátila sa a rovnako zasnene sa vracala do haly.

Bol som jej v päťach spolu s desiatkami kameramanov a fotografov, ktorým neunikol jediný jej krok, jediný pohyb, jediný záchvev v tvári.

Vždy, keď sa stretne, spomíname na to. „Ach,“ smeje sa Sonička, „len čo sa ku mne vrhli, vedela som, čo mám robiť. Vychutnala som si tých päť minút slávy...“

Tak tento areál sa teraz radikálne zmení! Ktovie či cestička, ktorú k moru a späť vyšliapala v piesku Sonička, nebude teraz prikrytá dlažbou, či sa z nej nestane už len ulička v kine, či nebudaj chodbička k novým toaletám.

Až mi z tej predstavy prišlo clivo. Ale nie, veď ešte nemusí byť všetko stratené. Ešte je čas tomu zabrániť. Stačí poradiť premiérovi Berlusconi, aby strelil celý areál nejakej svojej sesternici – s podobným šarmom sa oňahdy naša vláda zbavila filmových ateliérov Koliba. Aj Taliani by sa mohli vyhnúť zbytočným starostiam a zároveň urobiť čosi pre taliansku kultúru, keby to neboli takí Taliani a učili sa od Slovákov.

*

Ale vráťme sa k našej hre.

Kto videl film, vie, že jeho hrdina Jakub sa dostane na nejaký čas do ríše Perinbaby, odkiaľ neskôr zas utečie. Vo chvíli, keď Jakub z Perinbabinej ríše odlieta späť na svet, je to malý chlapec, ale počas letu, v priebehu niekoľkých sekúnd, sa z neho stane a na zem už dopadne dospelý muž. Bol to nezmysel, za ktorý nik z nás nemôže. Stalo sa to z vyššej moci: koprodukčná nemecká firma nominovala do filmu dvoch svojich hercov, okrem Giulietty Masiny ešte aj herca, ktorý mal hrať dospelého Jakuba. Tento herec pricestoval do Bratislavy práve v predvečer nakrúcania spomenutej scény – a na druhý deň, keďže už bral honorár, musel aj hrať. Režisérovi neostávalo nič iné, len nechať malého Jakuba za tých pár sekúnd letu prudko zostarnúť. Pôvodný scenár to však poškodilo: nakrúcala sa potom vlastne úplne iná rozprávka.

V pôvodnom scenári to malo prebiehať celkom inak! Ak v ríši Perinbaby čas stojí a na svete čas beží, a ak detský hrdina, ktorý sa ocitne na návšteve v stojacom čase, sa dostane do časového sklzu – prečo by mal cestou nazad na svet dospieť v muža? Musí ostať aj po návrate malým chlapcom, ktorý zistí, že časový sklz sa útekem nevyriešil a že mu počas jeho neprítomnosti na zemi unikla do dospelosti jeho detská láska!

Mimochodom, aj keď je to rozprávka, je to zároveň metafora reality. Chlapci a dievčatá nedospievajú rovnako rýchlo – všetci vieme, že také rozprávky sa v živote naozaj stávajú a že na všetkých ľudí striehnu takéto priepasti času.

S tým, že tá pôvodná rozprávková metafora zanikla, som sa nevedel zmieriť: rozhodol som sa, že sa k svojmu nápadu ešte raz vrátim a napíšem divadelnú hru, v ktorej nebude chýbať tento dôležitý motív – táto „priepasť času“, ktorá nás v puberte, keď naše spolužiačky začínali zrazu chodiť s oveľa staršími chlapcami, uvádzala do zúfalstva. A keď už som dostal do hry priepasť času, nič ma nenútilo, aby som sa sústredil iba na Jakuba a Aničku – vtiahol som do „priepastnej“ hry citov aj Perinbabu. Musel som tým činom zabudnúť na sympatickú starenku, ktorú vytvorila Giulietta Masina, a postavu Perinbaby som napísal ako síce zrelú, ale ešte vždy príťažlivú a po láske túžiacu dámu.

Nové spracovanie rozprávky, samozrejme, nechce a ani nemôže zatajiť svoju sfilmovanú predchodkyňu: hneď v úvodnej anotácii sa k nej prihlasujem. Som si istý, že diváci sa k tej filmovej *Perinbabe* vždy budú radi vracat' a vždy ostane slávnejšia než akákoľvek ďalšia verzia. Takisto ja vždy budem rád spomínať na krásne obdobie, keď som mal príležitosť spolupracovať s takými umelcami ako Juraj Jakubisko alebo Giulietta Masina.

Vždy sa však poteším, keď nejaké divadlo uvedie aj túto divadelnú *Perinbabu*. A tí, čo sa nedostanú do divadla, nech si aspoň prečítajú jej knižné vydanie, ktoré vychádza vďaka vydavateľstvu Tranoscus.

Lubomír Feldek